

TEYLERS
museum

JAARVERSLAG

2014

TEYLERS
museum

JAARVERSLAG
ANNUAL REPORT

2014

TEYLER'S MUSEUM is genoemd naar Pieter Teyler van der Hulst (1702-1778), een rijke Haarlemse zijdefabrikant en bankier. Levend in de tijd van de Verlichting had hij grote belangstelling voor kunst en wetenschap omdat zij de samenleving verrijken. In zijn testament bepaalde hij dat zijn vermogen moest worden ondergebracht in een stichting die zijn idealen zou voortzetten.

De Ovale Zaal van Teylers Museum opende in 1784 haar deuren voor het publiek als kennisinstituut voor eigentijdse kunst en wetenschap. Uitzonderlijk was dat Teylers gesticht werd door en voor burgers zonder bemoeienis van kerk of staat in een stad zonder universiteit.

Experimenten met instrumenten en onderzoek naar fossielen en gesteenten, speciaal aangekocht voor dit doel, waren de basis voor het opdoen van nieuwe kennis. Door het geven van demonstraties en lezingen werd de opgedane kennis verspreid in binnen- en buitenland. De eigentijdse kunst werd gestimuleerd met het aankopen van tekeningen en schilderijen van levende kunstenaars en werk van de beroemde oude meesters.

In de loop van de 19de en 20ste eeuw werden telkens nieuwe ruimten aan de Ovale Zaal toegevoegd voor alle activiteiten en om de toenemende collecties te bergen. Tegelijk werden de bestaande en ingerichte zalen niet veranderd. Voor hedendaagse bezoekers is het alsof zij terug in de tijd stappen.

Teylers Museum vertegenwoordigt hiermee als geen andere instelling op authentieke wijze de grote idealen van de Verlichting. Het monumentale gebouwencomplex is in 2011 door de Nederlandse regering op de voorlopige lijst Werelderfgoed geplaatst.

TEYLERS MUSEUM is named after Pieter Teyler van der Hulst (1702-1778) a rich Haarlem silk maker and banker. As a true exponent of the Enlightenment, he was greatly interested in the power of the arts and sciences to enrich society. In his Will, he laid down that his wealth should be invested in a foundation that would promote his ideals.

In 1784, the Oval Room of Teylers Museum opened to the public as a knowledge institute for contemporary art and science. Quite exceptionally, Teylers was founded by and for the inhabitants of Haarlem, a town without a university. There was no involvement by church or state.

The basis for establishing new knowledge was provided by experiments with instruments and by research on fossils and minerals purchased specially for the purpose. In demonstrations and lectures, the knowledge this generated was disseminated at home and abroad. Contemporary art was stimulated through purchases not only of drawings and paintings by living artists, but also of work by the most celebrated old masters.

To house the growing collections and to accommodate all the museum's activities, new galleries were added to the Oval Room during the nineteenth and twentieth centuries. But no changes were made to the existing rooms or their fittings. For modern visitors, it is like stepping back in time.

In a way unparalleled by any other organisation, Teylers Museum is thus an authentic embodiment of the great ideals of the Enlightenment. In 2011, the Dutch government listed this historic complex of buildings in the provisional list of UNESCO World Heritage sites.

Inhoudsopgave

Introductie

- 9 Missie
- 9 Mission
- 10 Subsidiënten en begunstigers 2014
- 14 Woord vooraf
- 16 Foreword
- 18 Verslag van de Raad van Toezicht

Miek Zwamborn

- 22 Een steen weet de weg niet
- 30 *A Stone Doesn't Know the Way*

Publiek

- 39 Tentoonstellingen
- 44 Bezoekcijfers
- 46 Bezoekers educatie en publieksactiviteiten
- 47 Educatie in 2014: groei en samenwerking
- 51 Online bezoekers
- 54 2014 in beeld
- 62 Werkzaamheden Fundatiehuis en Lorentz Lab

Financieel verslag

- 68 Toelichting op de jaarrekening 2014
- 69 Samenvatting jaarrekening

Bijlagen

- 71 Aanwinsten
- 74 Bruiklenen
- 76 Raad van Advies
- 77 Stichtingen
- 81 Personeel
- 85 Externe activiteiten en publicaties

Introductie

Missie

Teylers Museum wil conform de idealen uit de Verlichting dienstbaar zijn aan de samenleving door mensen aan te moedigen zélf de wereld te ontdekken en plezier te beleven aan kunst en wetenschap.

Daartoe wil het museum het publiek prikkelen een bezoek te brengen aan het best bewaard gebleven openbare kennisinstituut voor kunst en wetenschap uit de 18de eeuw ter wereld.

In het monumentale pand zijn de inrichting en de presentatie van voorwerpen gericht op historische beleving en op kennisoverdracht.

Mission

In perpetuation of the ideals of the Enlightenment, Teylers Museum wishes to serve society by stimulating people to discover the world for themselves and to find pleasure in art and science.

To do so, the museum wishes to encourage the public to visit what is the world's best-preserved eighteenth-century public knowledge institute for the arts and sciences.

The fittings and presentation of objects in the historic buildings are designed to provide a historically accurate experience, and also to transfer knowledge.

Subsidiënten en begunstigers 2014

SUBSIDIËNTEN

Ministerie van Onderwijs, Cultuur
en Wetenschap
Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

STRUCTURELE BEGUNSTIGERS

Teylers Stichting
Teylers Museum Vrienden Fonds
American Friends of Teylers Museum

Ten behoeve van het Masterplan Fundatiehuis

BankGiro Loterij
Provincie Noord-Holland
Stichting Monumentenbehoud Haarlem
Stichting TBI Fundatie
Particulieren en instellingen die liever
anoniem willen blijven

Ten behoeve van de heropening van het Lorentz Lab

Gieskes Strijbis Fonds
Teylers Museum Vrienden Fonds
Lorentz Kring
E. Volmar-Ravestein (legaat)
APG Groep
Aegon N.V.
Gottmer en Vrienden
Liberty Global B.V.
Van Lanschot Bankiers N.V.

Ten behoeve van de restauratie van de Eerste en Tweede Schilderijzaal

BankGiro Loterij
Provincie Noord-Holland
Stichting Teylers Museum Fonds
Stichting Vrienden van Teylers Museum
ABN AMRO
AEGON N.V.
Clifford Chance
Freshfield Bruckhaus Deringer
ING
PON
Rabobank
UPC Business

Ten behoeve van tentoonstellingen

De Nolte Stichting
Dutch Culture
Gemeente Haarlem
Mondriaan Fonds
Prins Bernhard Cultuurfonds/
Marten Orges Fonds
Fonds 21
VSBfonds
Wilhelmina E. Jansenfonds
Fonds NN

Ten behoeve van het project Lichtspoor

Mondriaan Fonds

Ten behoeve van rondleiderstraining

Anne en Jaap Wertheim in herinnering
van Anneke Wertheim

Ten behoeve van de collecties

BankGiro Loterij
Brook Foundation
College van Bestuur van de Erasmus
Universiteit Rotterdam
Geschiedkundige Vereniging
Oranje-Nassau
Indian Point Foundation
Fonds Matthijs de Clercq
Mondriaan Fonds
Stichting Nationaal Fonds Kunstbezit
Stichting Roodenburg van Looy
Stichting Van Regteren Altena-
Loman Fonds
Teylers Museum Vrienden Fonds
Vereniging Rembrandt
VSBfonds

P. Andriessse
G. Ates
F. Beetstra-Dijk
C.J. de Bruijn Kops
D. Claeys

M. de Clercq
H.L.M. Defoer
Galerie Wit
W. Goppel (Legaat)
H. de Koning
J.E. Kruseman Aretz-Manger
M. Lips
O. van Noppen
T. en R. Passon
A.E. Roodenburg-van Looy
P. Schatborn
P.J.W. Schuyf
B. Spoorenberg
G. Steyn
J. Storm van Leeuwen
J. van der Veen
I. Veldman
J. Villemain
M. Woestenburg
J. Zwagerman

TEYLERS MUSEUM VRIENDEN FONDS

Lorentz Kring

De heer en mevrouw Erb-Hudig
De heer ir. F.C. Marckmann

Sterrenwachers

Mevrouw mr. R.D. van Andel; De heer
en mevrouw Ankersmit-Taminiau;
De heer ir. J.M. Baumann en mevrouw

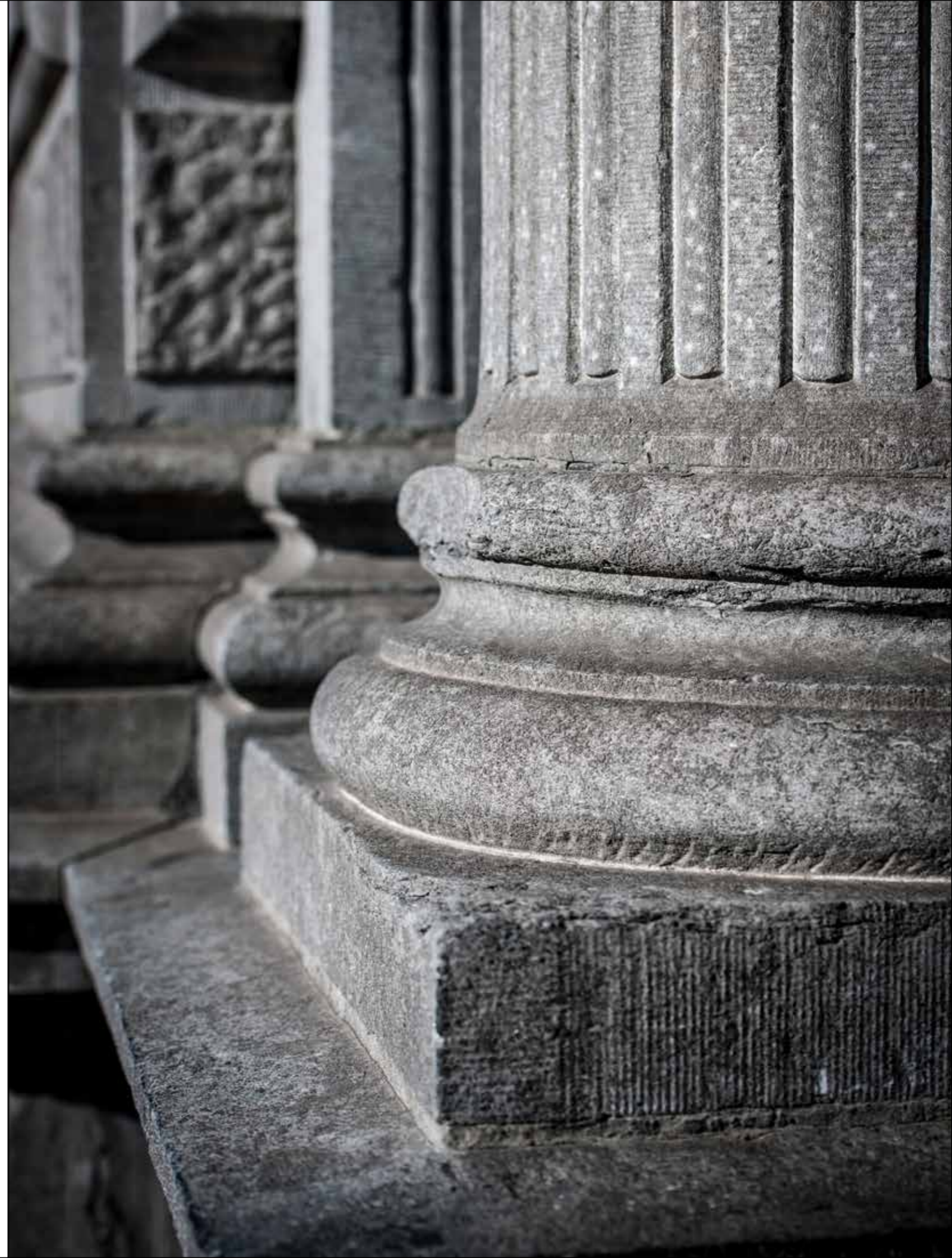
E.M.H. Mesker; De heer en mevrouw Besnard-Ten Cate; De heer en mevrouw Beyer-Lazonder; De heer drs. H.W. Bierman; Mevrouw drs. J.M. Bok; De heer en mevrouw Boogaarts; De heer en mevrouw Borghouts-de Wolf; De heer en mevrouw Van den Broek; De heer en mevrouw Cadée-Coenen; prof. Cees Dam; De heer en mevrouw Dieker-Wolf; De heer en mevrouw Enschedé-Harrison; De heer en mevrouw Enschedé-Taets van Amerongen van Renswoude; De heer en mevrouw Van Es; De heer en mevrouw de Geus-de Laer Kronig; De heer drs. H.G. Gramberg; De heer en mevrouw Heerkens Thijssen-Schölvinck; De heer en mevrouw Helmig; De heer en mevrouw Hendrix-Alessie; De heer drs. J. Hennephof; De heer en mevrouw Heringa-Brave; De heer en mevrouw Van Hoeken-Klinkenberg; De heer en mevrouw Hovinga-Van Eijdsen; De heer en mevrouw Hubrecht-Van Bergen; Mevrouw I.S. Kaars Sijpesteijn-Vossenaar; De heer en mevrouw Korthouwer-Broekkamp; De heer dr. R.B. Kuitert; De heer drs. W.G.E. Kuyck; De heer en mevrouw Van der Leij-Lokker; De heer en mevrouw Lindeman; De heer en mevrouw Lindenbergh-Sluis; Jhr. G.E. Loudon; De heer en mevrouw Michon; De heer en mevrouw Reijnders; Mevrouw A.M.H.G. van Rijssel; De heer en mevrouw Rogaar-Burlage; De heer en mevrouw Sanders-ten Holte; Mevrouw drs. M. Scharloo; L.W.M. barones Sirtema van Grovestins-Hasseleij Kirchner; De heer en mevrouw Storm-Boender; De heer en mevrouw Van Straalen-Sanderse;

De heer mr. A. Stuijt; De heer en mevrouw Veenendaal-Hilbers; De heer en mevrouw Veldmaat-Wansink; De heer en mevrouw Vermeulen-Haanappel; De heer en mevrouw Veth-Gomperts; De heer J.C. Vlotman; Mevrouw drs. W.C.G. Voûte-Droste; De heer en mevrouw Van Vrede-Van der Hoeven; De heer en mevrouw Van Wijk-Van Ittersum; De heer prof. A.P. IJzerman en mevrouw M. Pubben; Mevrouw G.M. Zondervan-Hop

Bijzondere Vrienden

Imbema Holland BV; De heer en mevrouw Boersma-Hulshof; De heer J.W. Eenhoorn; VDE Bouw & Beheer BV; De heer en mevrouw Feiner-Valkier; Schoonmaakbedrijf De Spiegel; De heer en mevrouw Van der Meulen-Stefels; De heer en mevrouw Pas-Dingum; De heer C.H.M. Peeperkorn; Stichting Explanation Design, Maarten Weldam Stichting; Mevrouw J. van Tuyll van Serooskerken-Spaan; Munthandel Verschoor; De heer en mevrouw Verschuijl-Van Aardenne

JAARLIJKS ONTVANGT HET MUSEUM OOK SCHENKINGEN VAN PARTICULIEREN EN INSTELLINGEN DIE ANONIEM WENSEN TE BLIJVEN. HET MUSEUM EERT ALLE SCHENKERS GRAAG OP DEZE WIJZE.

Woord vooraf

AL 230 JAAR ontvangt Teylers met veel plezier bezoekers die om heel uiteenlopende redenen naar het museum komen. In dit jaarverslag zijn daarvan weer veel bijzondere voorbeelden te vinden. In totaal ontving Teylers Museum in 2014 maar liefst 123.084 bezoekers. Sinds 2009 is het bezoekersaantal niet meer onder de 100.000 bezoekers geweest.

Bezoekcijfers zijn één van de belangrijkste graadmeters voor het bepalen van het succes van elk museum. Ze zijn eenduidig en gemakkelijk te rangschikken in overzichten. Toch heeft de fixatie op dit ene getal ook een risico. Musea hebben enerzijds de maatschappelijke missie om zoveel mogelijk publiek te trekken, maar anderzijds dient er ook geïnvesteerd te worden in de toekomst, wil het museum succesvol blijven functioneren.

De Franse historicus Fernand Braudel ontwikkelde in de vorige eeuw een fascinerend model om de geschiedenis van het Middellandse Zeegebied beter te begrijpen. Hij onderscheidde drie historische lagen. De lange termijn, die millennia beslaat, gaat over zaken als klimaatverandering. De middellange termijn behelst ontwikkelingen op technologisch en economisch gebied, zoals de scheepsbouw. Politieke gebeurtenissen zoals revoluties vallen onder de korte termijn. Uiteraard is Teylers Museum volgens deze schaalverdeling nog heel erg jong.

Toch is het waardevol om de uiteenlopende activiteiten van het museum volgens dit drietrapsmodel te onderzoeken op duurzaamheid.

Uitzonderlijk duurzaam is het herstel van de fundering van het Fundatiehuis, dat in 2014 begon. Dit is een uitdagend en zeer ingewikkelde klus omdat de verschillende bouwonderdelen van het complex rusten op dunne middeleeuwse muurtjes en deels op (verrotte) palen. Bovendien bleek de grond nog ernstiger vervuild te zijn dan eerder onderzoek had aangetoond. Eind 2015 zullen we de bodem gesaneerd hebben en staat dit deel van het gebouw hopelijk weer enkele eeuwen stevig op zijn grondvesten.

Een andere duurzame investering is het uitbreiden van de museumcollectie. Zo konden we in 2014 met ruimhartige steun van de Vereniging Rembrandt, de BankGiro Loterij en onze mecenas Matthijs de Clercq een aantal prachtige tekeningen uit de collectie Van Regteren Altena kopen.

Als activiteit van de middellange termijn kunnen we de restauratie van het interieur van de twee Schilderijenzalen beschouwen. Zij zijn weer helemaal hersteld in hun oude salonachtige luister van de negentiende eeuw. Het publiek geniet zichtbaar van de mogelijkheid zélf facsimile's van onze mooie tekeningen uit dozen te halen en samen te bekijken.

Of om op de grote gele bank uit te rusten en ondertussen naar fraaie schilderijen te kijken.

Gericht op effectiviteit op kortere termijn was de reorganisatie van de vijf traditionele collecties naar twee nieuwe afdelingen: de afdeling Kunst en de afdeling Wetenschap. We verwachten daarmee beter aan te sluiten op de meer interdisciplinaire benadering van de collectiegebieden. De fusie tussen Stichting Vrienden van Teylers Museum en Teylers Museum Fonds behoort eveneens tot deze categorie. Er is nu één grote steunstichting waardoor het voor (potentiële) begunstigers veel duidelijker is op welke verschillende manieren Teylers Museum geholpen kan worden.

Samen met de 'gewone' museale activiteiten die zorgen dat ons publiek blijft komen, waren we in 2014 op elk niveau van de drie tijdlagen bezig. Tentoonstellingen als *Zwagerman kiest*, *De Romantische ziel*, *Buitenaards* en *Op het eerste gezicht* zorgden voor een levendig en zeer uiteenlopend programma, dat verschillende doelgroepen van Teylers Museum aansprak.

Die veelzijdigheid gold ook voor onze educatieve programma's, waarbij intensief met scholen werd samengewerkt. We sloten convenanten met vmbo-scholengemeenschappen in verband met ons programma *Wow factor*, voor vmbo-t. We bedachten een experimenteel programma bij *Op het eerste gezicht* over vooroordelen en stereotypen, dat bij vele scholen

aansloeg. En bij *Buitenaards* ontvingen we veel kinderen die hun fantasieplaneten op school knutselden en daarna met de klas op bezoek kwamen om hun werk aan de muur te zien hangen.

Ons museum is een onuitputtelijke bron voor fotografen en schrijvers. Dit jaarverslag is de vierde editie waarin we door de ogen van twee buitenstaanders naar het museum kijken. Fotograaf Steven Snoep en schrijver Miek Zwamborn vormen deze keer het gelegheidsduo.

Alles overziend kunnen we behoorlijk tevreden terugkijken op 2014. Ondanks het tweede jaar van grote bezuinigingen bleek het mogelijk om met de nodige creativiteit belangrijke activiteiten realiseren voor de lange, middellange en korte termijn. Dankzij de enorme energie en motivatie van alle medewerkers, vrijwilligers en andere betrokkenen rondom Teylers Museum bleek het mogelijk vele mooie dingen voor ons publiek van nu en van de toekomst tot stand te brengen. Daarvoor wil ik graag mijn grootst mogelijke waardering uitspreken en iedereen bijzonder hartelijk danken. Zonder de grote kring van mensen die Teylers Museum het beste gunnen zouden we onze mooie dromen nooit kunnen realiseren.

Marjan Scharloo
Directeur Teylers Museum

Foreword

Teylers has been happily welcoming visitors for diverse reasons for 230 years, a variety amply illustrated in this report. In 2014, the total number of visitors to Teylers Museum rose to a remarkable 123,084; the numbers have been consistently above 100,000 since 2009.

Visitor numbers are among the most important measures of a museum's success. They are unequivocal and easy to list in tables. Still, a one-sided emphasis on them would be ill-advised. While museums have a public mission to attract as many people as possible, they must also invest in the future, to safeguard the museum's longer-term success.

The twentieth-century French historian Fernand Braudel illuminated the history of the Mediterranean region with a three-level model of historical development. The long-term level, which embraces millennia, refers to matters such as climate change. The second or medium-term level refers to economic and technological developments, such as shipbuilding. Political events such as revolutions fall under the heading of the short term. Viewed against this background, Teylers Museum is still very young. Even so, in assessing the museum's long-term prospects, it is useful to use a similar three-level model.

One particularly long-term project was the restoration of the foundations of the *Fundatiehuis*, which started in 2014. This is a challenging and highly complex assignment, because the complex's different structural elements rest on thin mediæval walls and on partly decayed piles. Furthermore, the soil contamination proved more serious than earlier research had indicated. The soil clean-up operation will be finished by the end of 2015, after which this part of the building will hopefully rest firmly on its foundations for centuries to come.

Another long-term investment was the expansion of the museum collection. With generous support from the Rembrandt Society, the BankGiro Lottery, and the museum's special patron Matthijs de Clercq, we purchased some superb drawings from the Van Regteren Altena collection in 2014.

A medium-term investment was the restoration of the two picture galleries, whose *salon* ambience has been reinstated in all its nineteenth-century glory. Visitors can now remove facsimiles of our beautiful drawings from boxes and browse through them together, to their evident delight. They also enjoy sitting on the long yellow bench to gaze at the fine paintings.

To improve short-term effectiveness, we restructured the five traditional collections into two new sections: Art and Science – a two-fold division that we see as more appropriate to the interdisciplinary approaches of the collecting areas. The merger between Friends of Teylers Museum and the Teylers Museum Fund also belongs to this category. The resulting large support foundation makes it easier for sponsors and potential sponsors to see the diverse ways in which they can support Teylers Museum.

Besides the 'ordinary' museum activities, which ensure that we continue to attract our regular visitors, we were active on all three levels of the time scale in 2014. With exhibitions such as *Zwagerman's Choice*, *The Romantic Soul*, *The Hunt for Planets*, and *At First Sight*, we provided a lively and extremely varied programme, appealing to different target groups among the museum's visitors.

Similarly multi-faceted was our educational programme, which involved close collaboration with schools. We concluded voluntary agreements with pre-vocational schools for our programme *Wow Factor*, and devised an experimental programme about prejudice and stereotypes to accompany *At First Sight*, eliciting enthusiastic responses from schools. During *The Hunt for Planets* we welcomed many children who

had created fantasy planets in their handcrafts lessons, and who later returned with the whole class to see their work displayed.

Our museum is an inexhaustible source of material for writers and photographers. This annual report is the fourth in which we include the reflections of two external contributors. This year, we invited the photographer Steven Snoep and the writer Miek Zwamborn to give us the benefit of their observations regarding Teylers Museum.

All in all, we can look back at 2014 with satisfaction. Despite of enduring a second year of major financial cuts, a certain amount of creative thinking made it possible to carry out important projects for the long, medium and short term.

Thanks to the enormous energy and motivation of all the staff, volunteers and others involved in Teylers Museum, we celebrated many fine achievements, both for today's visitors and for those of the future. I wish to express my heartfelt appreciation and thanks to all those concerned. Without the enormous circle of people who have the best interests of Teylers Museum at heart, we would never be able to make our ambitious dreams come true.

Marjan Scharloo
Director, Teylers Museum

Verslag van de Raad van Toezicht

Gelukkig was 2014 een goed jaar voor Teylers Museum. Er zijn uitstekende resultaten geboekt en het museum kon ruimschoots aan alle verplichtingen jegens de subsidiegever, het ministerie van OCW, voldoen. Dat was mogelijk dankzij grote inspanningen om tegenover de bezuinigingen van rijkswege nieuwe bronnen van inkomsten te genereren, zodat alle voorgenomen plannen toch gerealiseerd konden worden. Tegelijkertijd wordt langzamerhand duidelijk dat er steeds meer druk komt op de beschikbare middelen van de fondsen waarop het museum geregeld een beroep doet. De Raad hoopt van harte dat het museum het eigen inkomstenpercentage van boven de 50% in de komende jaren kan blijven handhaven.

Op 20 september overleed volkomen onverwacht Floris Waller, de zeer gewaardeerde penningmeester van de Raad van Toezicht. Hij was voor de directie en de overige leden van de Raad een steun en toeverlaat, zowel op het terrein van financiële aangelegenheden als voor wat betreft zijn schat aan ervaring op management gebied. Als Haarlemmer was hij – vaak samen met zijn Malene – geregeld aanwezig op allerlei bijeenkomsten. Zijn altijd goede humeur en zijn scherp observatievermogen worden node gemist, zowel binnen als buiten de vergaderingen.

Aan het einde van het jaar werd Peter Dams als zijn opvolger benoemd per 1 januari. De Raad heeft er alle vertrouwen in dat hij een waardig opvolger zal zijn. Op dezelfde vergadering werd afscheid genomen van Hans van Es, die namens Teylers Stichting zitting had in de Raad sinds 2008, de laatste jaren als vicevoorzitter. De afgelopen jaren heeft hij het museum op vele manieren bijgestaan en de Raad dankt hem zeer voor zijn grote betrokkenheid bij het wel en wee van het museum.

Dit jaar was er vanuit de Raad veel aandacht voor de bedrijfsvoering van het museum, waar de nodige wijzigingen zijn doorgevoerd. De instelling van een afdeling kunst en een afdeling wetenschap, collectievorming, tentoonstellingen en nieuwe vormen van samenwerking met andere musea waren andere onderwerpen die ter sprake kwamen. De Raad gaf het groene licht voor Fase 1 van het herstel van het Fundatiehuis project omdat het dekkingsplan voor het funderingsherstel voldoende zekerheid bood voor de financiering.

De nieuwe Erfgoedwet zal Teylers Museum perspectief bieden op langjarige subsidiëring door het ministerie van OCW, hetgeen goed nieuws is voor de continuïteit van de bedrijfsvoering. De Raad gaat ervan uit dat voor de berekening van dit ‘vaste’ deel van de subsidie wel de juiste grondslagen worden gebruikt. Recent heeft er een onderzoek plaatsgevonden naar de bouwkundige staat van het monumentale complex. Helaas blijkt het gebouw er slechter aan toe dan gedacht, waardoor er de komende vijftien jaar extra middelen nodig zullen zijn om de noodzakelijke restauraties te financieren. Wanneer dit niet mogelijk blijkt, kan dit gevolgen hebben voor de uitvoering van andere activiteiten van het museum, zoals collectiebeheer en -behoud en publieksactiviteiten.

De voorzitter van de Raad en de bestuurder hadden geregeld overleg. Zoals gebruikelijk sprak de voorzitter eenmaal met de Ondernemingsraad over de koers van het museum en over zaken die de aandacht van de OR hebben. Dit overleg wordt over en weer als nuttig en positief ervaren. De Raad kwam in 2014 twee keer in vergadering bijeen. De derde geplande verga-

dering werd geannuleerd in verband met het overlijden van Floris Waller. De jaarrekening en het bestuursverslag over 2014 werden beide eind maart 2015 vastgesteld. De Code Cultural Governance wordt door de Raad in acht genomen en de leden ontvangen geen bezoldiging voor hun diensten.

Graag wil de Raad zijn grote waardering uitspreken voor al het werk dat de medewerkers en andere betrokkenen bij Teylers Museum met zichtbaar plezier hebben verricht om 2014 tot een succesvol jaar te maken.

De samenstelling van de Raad van Toezicht was per 31 december als volgt:

Prof. dr. K.H.W. Knot, *voorzitter*
Mr. J.J. van Es, *namens Teylers Stichting, vice-voorzitter*
Prof. dr. ir. W. van Saarloos, *lid*
Mr. J.E. Trip, *namens Teylers Stichting, lid*
Mevrouw drs. Z. Kwint, *lid*

Overzicht hoofd- en relevante nevenfuncties leden Raad van Toezicht

Prof.dr. K.H.W. Knot, voorzitter

President De Nederlandsche Bank
Voorzitter Koning Willem I Stichting
Voorzitter Mr. N.G. Pierson Fonds
Voorzitter Raad van Toezicht Cliniclowns

Prof.dr.ir. W. van Saarloos

Directeur Stichting Fundamenteel Onderzoek der Materie
Voorzitter Sectie Natuur- en Sterrenkunde
Koninklijke Academie van Wetenschappen

Mevrouw drs. Z. Kwint

Rector Stedelijk Gymnasium Haarlem
Raadslid gemeenteraad Amsterdam voor D66

ROOSTER VAN AAN- EN AFTREDEN OP 31 DECEMBER 2014

Naam	Functie	Aangetreden	Eind termijn
Prof. dr. K.H.W. Knot	voorzitter	6-3-2012	5-3-2016
Mr. J.J. van Es	namens Teylers Stichting, vice-voorzitter	2-3-2008	31-12-2014
Prof. dr. ir. W. van Saarloos	lid	21-9-2012	20-09-2016
Mr. J.E. Trip	namens Teylers Stichting, lid	1-1-2012	31-12-2015
Mevr. drs. Z. Kwint	lid	28-6-2012	27-6-2016
Drs. F. Waller	penningmeester	1-1-2012	overleden 20-09-2014

Een steen

weet de weg niet

Miek Zwamborn

SINDS 1802 staan de twee piramidevormige vitrines van de Haarlemse meubelmaker Johan Gottfried Fremming in de Ovale Zaal. Ze bevatten Van Marums fraaiste aanwinsten, verworven tijdens zijn verzamelreizen naar Engeland (1790) en Saksen (1798), alsook zijn aankopen op veilingen van mineralenhandelaren. Het zijn merkwaardige objecten. Opvallend is de combinatie van mineralen en geslepen gesteenten in één meubel. Bij elk bezoek aan Teylers verbaas ik me weer over de tot in de nok toe opgestapelde stenen in deze vitrines. Elk stuk ligt op twee witte stokjes. Alsof het scherpen zijn van één groot in stukken gebroken gesteente, passen ze in, naast en op elkaar. Er is geen plaats voor beschrijvende etiketten. Namen en herkomst waren ten tijde van aanschaf ondergeschikt aan de schoonheid van de natuurlijke historie. Pas vandaag heb ik ontdekt, dat er over de stenen heen doorzichtige draden gespannen zijn zodat ze niet kunnen vallen.

Ik herkende die draden, maar wist niet waarvan. Ze lijken onderling verband te missen en zien eruit als de eerste draden die een spin trekt om een web te maken.

Opeens herinner ik me dat ik als kind hetzelfde deed, maar niet zozeer om mijn stenen te zekeren tegen de zwaartekracht. Ik spande draden omdat ik hoopte dat

dieven die op mijn verzameling aasden, zouden denken dat mijn stenen beveiligd waren met een alarm dat af zou gaan als ze met hun handen in de buurt van de draden kwamen. Door de draden kon ik niet meer naar de stenen kijken, dus haalde ik ze weer weg.

Mijn verzameling groeide gestaag. Waar ik kwam, raapte ik stenen die ik op de vensterbank van mijn kamer groepeerde. Sommige stenen moesten alleen liggen; andere juist op volgorde van grootte of in kleurverloop. Ik ontdekte dat als ik naar de stenen keek, ze me terug konden brengen naar de plek waar ik ze vond. Ze werden mijn vervoermiddel. Vanuit mijn kamer zwierf ik met een steen in mijn hand naar het Geuldal, naar de zandvlakte van Tessenderlo of naar het zompige Mijl op Zeven.

Bezeten door de geologie bladerde ik veelvuldig door *De grote encyclopedie der mineralen* waar naast de grote gekleurde platen, de informatie over de eigenschappen, vorming en vindplaats van de mineralen ook altijd een tekening van één van de zeven kristalssystemen stond. De plekken waar de kristallen gevonden werden, zocht ik op in de *Bosatlas*. De mooiste mineralen kwamen altijd van ver. Ik stopte briefjes tussen de bladzijdes en nam me voor naar die plekken te gaan als ik groot was.

Op mijn zestiende begon ik aan de opleiding voor goudsmid aan de Vakschool in Schoonhoven en kreeg ik elke week twee uur edelsteenkunde van meneer Hamel.

Aan het begin van de les werden de doorzichtige doosjes met edelstenen uitgedeeld. Met pincet en loep zaten we klaar. De meesten van ons hadden grote moeite de edelstenen tussen de pincet te houden. Ze floepten alle kanten op, belandden onder onze stoelen of schoten nog verder weg door het lokaal. We moesten de stenen eerst op het oog proberen te determineren: de vorm, de kleur en de glans omschrijven. Daarna volgde het bepalen van de hardheid aan de hand van de schaal van de Oostenrijkse mineraloog Frederick Mohs (1. Talk 2. Gips 3. Calciet 4. Fluoriet 5. Apatiet 6. Orthoklaas 7. Kwarts 8. Topaas 9. Korund en 10. Diamant). Na het dompelen van onze stenen in water om het soortelijk gewicht te bepalen, mochten we ons aan een van de stereomicroscopen zetten die langs de lange wand stonden opgesteld. Ik weet nog heel goed wat ik zag toen ik mijn allereerste opdracht, een rookkwarts, onder het x10-objectief legde en door het oculair keek. Rutiernaalden staken dwars door de steen heen. In het midden leken er stofdeeltjes te zweven en diep in de steen ontdekte ik een holle ruimte. Dit was geen kwarts, maar een decor, een landschap, een still uit een film.

Jaren later las ik het fabuleuze *Pierres* van de antropoloog, socioloog, godsdiensten en natuurwetenschapper Roger Caillois in vertaling van Jacq Vogelaar. Net als bij die eerste determinatie werd ik door de pracht van de stenen geraakt. Via taal kroop Roger Caillois in het wezen van de steen. Wanneer hij dendrieten beschrijft, doet hij dat zo:

‘Gevangen in zandsteen, in zeldzamere gevallen in agaat, bij hoge uitzondering in kwarts, spreiden de vertakkingen van het mangaan hun kantwerk van bladeren, hun haar van nerven op de steen uit. Op grote platen zandsteen variëren hun kleuren van steenrood, via allerlei schakeringen oker, tot zwart. Ze ontvouwen zich in omvangrijk, half door de zon uitgedroogd struikgewas. Elk zich vertakkend twijgje tekent zich haarfijn af. Soms bereiken ze de hoogte van palmen, zoals hoornkoralen die zich op de bodem van lagunen van warme zeeën oprichten als grote gespreide handen of stukken visnet die door een of ander gewicht verhinderd worden op te stijgen.(...)’

‘In agaat komen de dendrieten meestal afzonderlijk voor: ze lijken dan op plataanzaden, die dank zij hungewimperde valscheren in de minerale gelei zweven. In andere gevallen zijn het net kwallen of wolfsklauwen. Ze doen ook wel aan de fragiele waaiers van

Dit was geen kwarts, maar een decor, een landschap, een still uit een film.

korstmos denken die warme, door de tijd aangetaste stenen bedekken. Om ze te voorschijn te toveren hoef je alleen maar de plaats te polijsten waar ze aan de oppervlakte komen. Ze worden trouwens snel weer opgeslokt door de nevel van het agaat, waarin ze langzaam wegzinken. ‘

Caillois ondernam de dappere poging om door middel van beschouwelijke beschrijving dieper door te dringen in de zwijgzame schoonheid van de steen. Hij voelde zich verwant aan de Chinese schilder en kalligraaf Mi Fu die rond het jaar 1100 de beschikking had over een volstrekt natuurlijke, door geen mensenhand vervormde steen die de Inktpot-berg werd genoemd. Mi Fu heeft over deze steen de volgende intrigerende opmerking gemaakt: ‘De onderste grot staat met de bovenste grot door een drievoudige draaiing in verbinding. Daar heb ik een keer een mystieke tocht gemaakt’.

Kennelijk beschouwde Mi Fu zijn steen als een wereld op zichzelf, waarin hij naar binnen kon gaan, die hij kon betreden en bereizen, een wereld met grotten, bergen, paden, plekken waar hij dingen beleefde die hem uit zijn menselijke natuur vandaan haalden. De steen was voor hem een meditatieobject en kon hem tot mystieke extase vervoeren.

Caillois omschrijft op de eerste pagina’s de opdracht die hij aan zichzelf stelt: ‘Ik spreek van stenen ouder dan het leven, stenen die, zo er al leven mocht ontluiken, erna op de bekoelde planeten zullen achterblijven. Ik spreek van stenen die zelfs niet op de dood hoeven te wachten en die niets

anders te doen hebben dan zand, regen of branding, storm en tijd langs zich heen te laten glijden’.

Ik omgeef me het liefst met stenen die niet schitteren of puntgaaf zijn, maar sporen dragen van waar ze vandaan komen. Krassen bijvoorbeeld die vertellen dat de steen van ver met een gletsjer is meegekomen.

Voor beschrijvingen van zwerfstenen wijk ik nu even uit naar een ander boek dat mij heel dierbaar is, namelijk *Nederlandse zwerfstenen* van P. van der Lijn uit 1935. Deze amateurgeoloog/verzamelaar is net als Caillois een dichter. Op bladzijde 95 lees ik: ‘Kalksteen uit Borne. Zachter dan de meeste stenen uit de grondmorene moest dit platte laagstuk wel door vele puntige lotgenoten worden bekrast. Doordien de steen niet makkelijk mee wentelde, ten gevolge van de geringe dikte, moest hij wel alles over zich heen laten gaan, daarbij af en toe zich draaiende, opdat er vier systemen van schuurkrassen zichtbaar zijn. Moedergesteente is duidelijk gedenudeerd. Tertiair niet ver van de Duitse grens.’

Sommige stenen zetten zich op een onbewaakt moment vast in je hoofd.

Sommige stenen zetten zich op een onbewaakt moment vast in je hoofd. Hoezeer je ook probeert de steen te vergeten, hij duikt steeds weer in gedachten op. Een man met een steen. Het is steeds een andere man met een andere steen, maar de hand die de steen aanraakt is dezelfde duizend jaar oude hand van een man die een steen aanraakt.

Holten 1922. Tijdens loopgraafwerkzaamheden op het Twenhaarsveld stuit het vierentwintigste bataljon op een obstakel. Vijftien paar batsen ketsen af, het dreunt tot in de botten door. De soldaten graven door totdat één van de batsen breekt. Dan buigen ze af. Ze leiden de geul met een boog voorbij het obstakel en zijn de plek al vergeten, maar één van de soldaten blijft verder graven. Na een uur klinkt het heldere schrapen van metaal op steen en komt er een kei onder de dikke laag humus en zand tevoorschijn. De soldaat staat nu drie meter diep, het zand zakt almaar terug in de kuil. Er zit vooralsnog geen beweging in de steen.

*

Ik vraag of iemand me de steen van Holten wil wijzen. ‘Naast de meelfabriek’, zegt de man achter de toog. Een tweede lange man staat op en wijst naar de muur: ‘Hij ligt daar, honderd meter verderop.’ ‘Niet’, beweert een derde man op een kruk in de hoek, ‘die steen ligt op het plein achter de kerk’. Ik loop het dorp in en tegenover de kerk stuit ik op de steen die kleiner blijkt dan ik me voorstelde. ‘Is dit de juiste steen?’, vraag ik me af. Twijfelend loop ik er drie keer omheen. Mijn blik pingpongt van de steen aan mijn voeten terug naar de foto van dezelfde steen in mijn hand. Er is iets niet in de haak. Ik staar naar de afbeelding van de steen en draai mijn hoofd ondersteboven. De steen helt een graad of tien naar voren. Even lig ik naast de steen op de ketelwagen die het zwaar gewicht destijds het dorp in bracht.

Langzaam worden we over de zandweg vooruit geduwd. Om ons heen klinken de stemmen van de Holtenaren.

*

Iemand moet het hebben bedacht: we wrieken de steen los, we willen de steen dichterbij, zodat we er niet meer door het zand naar toe hoeven lopen.

In de jaren twintig van de 20ste eeuw probeerde de toenmalige burgemeester baron Van de Borch van Verwolde de steen een ereplaats te geven in het dorp. De gemeenteraad keurde zijn voorstel af vanwege de hoge kosten. De burgemeester, die veel deed voor de ontwikkeling van het toerisme, overtuigde Marinus Wansink ervan de steen naar zijn pension te slepen om dat te laten omdopen tot hotel *De Dikke Steen*. Dat bleek met de beperkte middelen van die tijd niet zo’n eenvoudige karwei. Vermoedelijk in 1926, toen het circus Hagenbeck voorstellingen gaf in Deventer, wist hotelhouder Wansink het voor elkaar te krijgen dat de olifantendompelaar met twee van zijn dieren naar Holten kwam. Door talrijke Holtenaren gadegeslagen, probeerden de olifanten de dikke kei uit het gat te trekken. Ze wierpen zich met geweld in de touwen, zodat deze keer op keer knapten en bleken niet in staat de kei ook maar enkele decimeters te verplaatsen.

Een paar jaar bleef de steen liggen op de plek waar het smeltende landijs hem 10.000 jaar geleden achterliet. Toen maakte de dorpsveldwachter Marinus Wansink attent op een krachtpatser uit Zutphen, Friedrich Gotthard Piechnick, bokser en wielrenner. Samen met zijn twee zonen

kwam Piechnick op 15 januari 1928 vanuit Zutphen naar Holten.

In het Twenhaarsveld werd een begin gemaakt met het opvijzelen van de kei. Door er spoorbiels onder te plaatsen, wist men het gevaarte zo hoog boven het gat te tillen dat men er een wagen onder kon schuiven. Er restte alleen nog het vervoer naar de plaats van bestemming. Daarvoor schakelde Wansink de gepensioneerde dorpsomroeper in. Jan met de Pan, ‘Binnenjan’, deed de ronde door het dorp en vertelde dat iedereen die Marinus Wansink zou helpen de steen naar de tuin van zijn hotel te trekken, kon rekenen op een gratis borrel. De spoorwachter sloot de spoorbomen, omdat hij er ook bij wilde zijn. De scholen gingen dicht en het hele dorp haastte zich naar het Twenhaarsveld. Vervolgens trok een lange rij van honderden mensen de kei over de heide via de Rijssenseweg naar het hotel. Daar werd hij op een plateau geplaatst.

Ik kijk om me heen. Welke steen smokkelt mij mee?

Ik kijk om me heen. Welke steen smokkelt mij mee?

Achter mij rechts van de trap naar de Ovale Zaal knipt de verlichting van het Luminescentiekabinet uit. Ik sta tegenover een vijftigtal bontgekleurde stenen die zojuist nog grijs waren en nauwelijks van elkaar te onderscheiden leken. Zie ze nu eens liggen: Fluorieten in het felste blauw, een gifgroene Hyaliet met dito Willemiet, naast een

goudgeel bespikkelde Autuniet hangt ook een lichtgevend fossiel visje. Ze worden allemaal vergezeld door de naam van plaats waar ze gevonden werden.

Ik keer terug naar *De dikke steen*, zoals de zwerfkei van Holten in volksmond heet. De kei ligt diep weggezonden in een sokkel van cement en kiezels. Een diepe kras deelt de kei door midden. Een steen als middelpunt van het gedruis, een enorme presse-papier die het dorp op de plek houdt. Herkent een steen de plek waar hij vandaan komt? De kei ligt een paar kilometer naast zijn eigen spoor, de plek waar hij tijdens de laatste ijstijd belandde.

Ik probeer het me voor te stellen. Ik breek, ik laat een hoek in het landschap achter, mijn kanten zijn scherp, ik kantel in een onregelmatig ritme, een paar slagen, hoe steiler de helling hoe sneller ik omkeer, ik ben een steen met honderd vlakken, langzaam raak ik aan het rollen.

Er breken stukken van mij af, de rivier trekt mij mee, het gletsjerwater duwt mij in de ruimte onder het ijs naar het zuiden, ik passeer andere keien die langzamer gaan, ik tol duizenden jaren rond en word op de rug van de gletsjer naar het Twenhaarsveld gebracht.

Daar kom ik op de heide tot stilstand.

Een steen zal zich altijd laten meevoeren. Een steen weet de weg niet.

A Stone Doesn't Know

Miek Zwamborn

THE TWO pyramid-shaped display cases by the Haarlem cabinet maker Johan Gottfried Fremming have occupied the Oval Room since 1802. They contain Van Marum's finest acquisitions, purchased on his collecting trips to England (1790) and Saxony (1798), as well as the pieces he bought at mineral auctions. These objects are remarkable.

Unusual is the combination of minerals and polished stones in a single cabinet. Every time I visit Teylers, I marvel all over again at the stones stacked to the top of these display cases. Each piece rests on two white sticks. They fit together next to and on top of each other, like fragments from a single block of crumbled rock. There is no room for descriptive labels. Names and origins were deemed less important than the beauty of natural history. Just today I discovered that invisible wires have been strung over the stones so that they can't topple.

I recognized those wires but I didn't know where from. They appear to lack any interrelationship; they look like the first threads a spider makes when building a web.

All of a sudden, I remembered doing the same as a child, but not to secure my stones from the effects of gravity. I strung wires across because I hoped that any

thieves out to steal my collection would think my stones protected by an alarm that would go off as soon as their hands touched the wires. The wires prevented me from being able to look at the stones, so in the end I took them away.

My collection grew steadily. Wherever I went, I picked up stones and grouped them on my bedroom windowsill. Some stones were placed alone; others in order of size or gradations of colour. I discovered that by looking at the stones, I could be transported back to the places I found them. They became my vehicle. Clutching a stone, I wandered from my bedroom to Geuldal, the sands of Tessenderlo or the marshy Mijl op Zeven.

Passionate about geology, I frequently leafed through *The Big Encyclopedia of Minerals* which included information about the characteristics, shape and location of minerals and drawings of one of the seven crystal families. I looked up the places the crystals could be found in the Dutch atlas. The prettiest minerals always came from a long way away. I put slips of paper between the pages and resolved to go to those places when I was older.

At the age of sixteen, I started training to be a goldsmith at Schoonhoven vocational college and each week, I had a two-

the Way

hour gemology lesson from Mr. Hamel. Transparent boxes of gems were handed out at the start of the lesson. We'd sit there waiting with our tweezers and magnifying glasses. Most of us had great difficulty holding the gemstones with our tweezers. They'd flick off in all directions, landing under our chairs or shooting further away down the classroom. First we had to try to identify the stones with the naked eye: describing the colour, the shape and their luster. After that we had to determine their hardness using Austrian mineralogist Frederick Mohs' scale (1. Talc 2. Gypsum 3. Calcite 4. Fluorite 5. Apatite 6. Orthoclase 7. Quartz 8. Topaz 9. Corundum and 10. Diamond). After immersing our stones in water to determine their specific weights, we took our places at one of the stereo microscopes set up along the long wall.

I still clearly remember what I saw when I put my first assignment, a chunk of smoky quartz, under the 10x lens and looked through the eyepiece. Needles of titanium oxide right through the stone. In the middle it looked as though particles of dust were floating and deep in the stone I discovered a hollow chamber. This wasn't quartz but a décor, a landscape, a film still.

*This wasn't quartz but a décor,
a landscape, a film still.*

Years later I read the fabulous book, *Pierres*, by anthropologist, sociologist, religion and natural scientist Roger Caillois. Just like during that first identification, I was struck by the beauty of the stones. Roger Caillois used language to get inside the essence of stones. When he describes dendrites, he does it like this:

'Prisoners of sandstone, more rarely of agate, exceptionally of quartz, the manganese arborescences spread out their lacy foliage, their neuron tresses. Their colours, on large sandstone plates, vary from brick red to black, passing through various ochrous tones. They unfold into large bushes, half withered by the sun. Each twig detaches itself and branches out with impressive clarity. Sometimes, they attain the scale of tall palm trees or sea fans standing at the bottom of warm sea lagoons like large open hands or fishnets held down by weights. [...]

'In agate, the dendrites are usually isolated: they resemble sycamore seeds, floating in a mineral jelly, thanks to their ciliated parachutes. Other times, they look like jellyfish or club moss. They also evoke the fragile fans of lichens, those flattened on hot stones and ravaged by time. You only have to polish the site of their emergence to make them appear. They are rapidly reabsorbed by the agate mists, though, where they slowly wane.'

Caillois made a brave attempt to penetrate deeper into the silent beauty of stones through contemplative descriptions. He felt a sense of affinity with the Chinese painter and calligrapher Mi Fu who, around 1100, owned a completely natural stone, unaltered by human hands, which was called the Inkwell Mountain. Mi Fu made the following intriguing comment about this stone: 'The upper cave is connected to the lower cave by a triple twist. I once went on a mystical journey there.'

Clearly Mi Fu considered the stone a world in itself, which he could enter, which he could journey around – a world of caves, mountains, paths, places where things could be experienced that took him outside of his human nature. The stone was a meditation object that could transport him to a state of mystical ecstasy.

On the first pages, Caillois describes his own objectives: 'I speak of stones that are older than life and, when it has been fortunate enough to hatch, are left behind after it on cooling-down planets. I speak of stones that don't even have to wait for death and have nothing else to do but have sand, downpours or surf, tempest or time slide over their surfaces.'

I like to surround myself with stones that don't glitter and aren't flawless, but show traces of where they come from. Scratches, for instance, that betray that they have travelled a long way on the back of a glacier.

For descriptions of glacial erratics, I'll refer briefly to another book I treasure dearly, specifically *Nederlandse zwerfstenen* [Dutch Glacial Erratics] by P. van

der Lijn, from 1935. This amateur geologist and collector was a poet just like Caillois. On page 95, I read: 'Limestone from Borne. Softer than most stones from the till, this flat piece must have been etched at by numerous pointed peers. Since the stone didn't tumble along easily because of its thinness, it had to let everything go over it, turning from time to time, so that four systems of abrasions are visible. Parent rock is clearly denuded. Tertiary not far from the German border.'

*Some stones lodge themselves in your
mind at an unguarded moment.*

Some stones lodge themselves in your mind at an unguarded moment. However much you try to forget them, they keep popping into your thoughts. A man with a stone. It's always a different man with a different stone but the hand touching the stone is the same thousand year-old hand of a man touching a stone.

Holten 1922. While digging trenches on Twenhaarsveld, the twenty-fourth battalion ran into an obstacle. Fifteen shovels bounced off it, reverberating to the bone. The soldiers dug until one of the shovels broke and then diverted away. They spread out, winding the trench with a bow around the obstacle and had already forgotten the place, but one of the soldiers kept on digging. After an hour, a clang of metal meeting stone and a rock appeared under a thick

layer of humus and sand. The soldier was now three metres deep, the sand almost sinking into the pit. The rock showed no signs of budging.

*

I ask whether someone will point out the Holten rock to me. 'Next to the mill', the man at the counter says. A second tall man get up and points at the wall, 'It's that way, a hundred metres further up.'

'No, it's not,' a third man on a stool in the corner interjects, 'the rock's on the square behind the church.'
I go into the village and encounter a rock that is smaller than I expected, opposite the church. 'Is this the right one?' I wonder. I walk around it three times, skeptical. My gaze ping-pongs from the rock to my feet and back to the photo of the same rock I'm holding. Something is amiss. I stare at the picture of the stone and turn my head upside down. The stone is leaning about ten degrees forwards. For a moment, I lie next to the rock on the railway wagon that brought the heavy weight to the village at the time. We're pushed slowly along the sandy track. Around us the voices of the people of Holten.

*

Someone must have thought: we'll pry the rock loose, we want to have it closer so that we don't have to trudge through the sand anymore. In the 1920s, the then mayor Baron Van de Borch van Vewolde tried to give the rock pride of place in the

village. The village council turned his plan down because of its high costs. The mayor, who contributed greatly to the development of tourism, convinced Marinus Wansink to drag the rock to his hotel and rename the place *De Dikke Steen* [The Fat Rock]. With the limited means available in that period it wasn't such a simple task.

Probably in 1926, when the Hagenbeck circus was performing in Deventer, hotel manager Wansink managed to get the elephant trainer to come to Holten with two of his animals. Watched by many Holten locals, the elephants tried to pull the rock from its hole. They threw themselves violently against the ropes, repeatedly snapping them and only managed to move the rock a few inches.

For many years, the rock remained in the place the melting land ice had deposited it 10,000 years previously. Then the village constable told Marinus Wansink about the Zutphen powerhouse, Friedrich Gotthard Piechnick, a boxer and cyclist. Together with his two sons, Piechnick travelled from Zutphen to Holten on 15th January 1928.

In Twenhaarsveld, the jacking up of the Fat Rock, as the erratic boulder of Holten is popularly called, commenced. By placing railway sleepers under it, they managed to lift the colossus high enough above the hole to place a wagon underneath it. All that remained was transport to its destination. Wansink called in the retired town crier, 'Binnenjan', who walked around the village telling everyone that anyone who helped Marinus

Wansink pull the stone to the hotel's garden could count on a free drink.

The railway guard let down the level crossing barriers because he wanted to join in. The schools closed and the entire village hurried to Twenhaarsveld. Next, a long row of hundreds of people pulled the stone through the heather and along the Rijssense Road to the hotel. It was laid to rest on a plateau there.

I look around. Which stone will smuggle me along with it?

Behind me, to the right of the stairs to the Oval Room, the lighting in the luminescence cabinet clicks off. I'm find myself facing around fifty brightly-coloured stones that were grey just now and barely distinguishable from each other. Look at them: Fluorites in the brightest blue, an acid green Hyalite, ditto Willemite, next to a golden-yellow speckled Autenite hangs a fluorescent fossil fish. They are all labelled with the names of the places they were found.

I look around. Which stone will smuggle me along with it?

I return to the Fat Rock. The boulder is sunk deeply into a base made of cement and pebbles. A deep scratch splits the rock in two. A stone at the centre of the hustle and bustle, a paperweight keeping the village in its place. Does a stone recognize the place it came from? The rock lies a few kilometres next to its own trail, the place it came to a stop during the last ice age.

I try to imagine it. I fracture, I leave a new nook in the landscape behind me, my sides are sharp and angular, I tilt in an irregular rhythm, a few strokes, the steeper the slope, the faster I turn, I'm a stone with a hundred facets, I slowly get to rolling.

Pieces break off me, the river pulls me along with it, glacier water pushes me in the space under the ice southwards, I pass other rocks moving more slowly, I spin for millennia and ride on the back of a glacier to Twenhaarsveld.

I come to a halt there on the moors.

A stone will always let itself be carried along. A stone doesn't know the way.

Publiek

C'est toujours avec plaisir et émotions que nous venons dans ce lieu inspiré et dans lequel on se sent comme chez soi, surtout au coeur de ces paysages romantiques.

Henry, 30 april 2014

Tentoonstellingen

*'De Romantische ziel':
om bij weg te dromen...*

E.A. Kop, Amsterdam, 23 april 2014

1 februari t/m 25 mei 2014

De Romantische ziel Schilderkunst uit Rusland en Nederland

In het kader van het Nederland-Ruslandjaar organiseerden Teylers Museum, de Tretjakov Galerij in Moskou en kunstverzamelaar Jef Rademakers *De Romantische ziel*, met hoogtepunten uit de Russische en Nederlandse schilderkunst uit de eerste helft van de 19de eeuw. De tentoonstelling was eerst in Moskou te zien en reisde daarna door naar Haarlem.

Niet eerder werd in Nederland de noordelijke Romantiek in een tentoonstelling bekeken vanuit twee geografisch zo wijd uiteen liggende standpunten. Het publiek ontdekte fascinerende overeenkomsten en opmerkelijke verschillen. Aan de hand van bij uitstek internationale romantische thema's als 'het grootse', 'het intieme', 'het exotische' of 'het eigene', werd werk van de belangrijkste kunstenaars uit beide landen getoond, zoals de Russische schilders Aleksej Venetsianov, Silvestr Sjtsjedrin en Vasili Tropinin, en de Nederlanders Barend Cornelis Koekkoek, Cornelis Springer en Andreas Schelfhout.

Met de gratis audiotour werden de verhalen achter de schilderijen onthuld. Wie de kunst wilde bekijken met muziek, kon een gratis app downloaden waarin de emoties van de schilderijen steeds vertaald werden naar *soundscape*s, gemaakt door leerlingen van het Eerste Christelijke Lyceum.

Bij de tentoonstelling verscheen een rijk geïllustreerde catalogus. Schoolklassen konden een speciaal lesprogramma volgen. De tentoonstelling werd mede mogelijk gemaakt door het Mondriaan Fonds, VSB Fonds, SNS REAAL Fonds, Prins Bernhard Cultuurfonds, de gemeente Haarlem, Dutch Culture en het Wilhelmina E. Jansen Fonds.

Aantal bezoekers	53.224
Waarderingcijfer	8
Aantal objecten	52
Aantal bruiklenen	35

14 juni t/m 26 oktober 2014

Buitenaards De jacht op planeten

Hoe ontdek je nieuwe planeten, lijken sommige planeten op de aarde en zou je daar kunnen leven? Deze en andere vragen werden beantwoord in de spannende familietoonstelling die door sterrenkundejournalist Govert Schilling was samengesteld.

Al heel lang wordt er gezocht naar planeten en leven buiten de aarde. De astronoom William Herschel, de eerste die een planeet ontdekte die je niet met het blote oog kan zien, dacht dat er wezens op de maan woonden. Sterrenkundigen zagen ruim honderd jaar geleden mysterieuze 'kanalen' op Mars – een ontdekking waardoor veel sciencefictionsschrijvers zich lieten inspireren. Alhoewel er nu regelmatig planeten worden ontdekt bij andere sterren, zijn er tot nu toe geen aliens of andere buitenaardse wezens gevonden.

Er waren prachtige telescopen, eeuwenoude boeken, foto's van het heelal en bijzondere animaties te zien. Heel bijzonder was het opblaasbare NOVA Mobiel Planetarium dat in het museum stond en waar

scholen en bezoekers massaal gebruik van maakten. Daarnaast was er veel te ontdekken en te doen. Bezoekers werden uitgenodigd te communiceren met buitenaardse wezens, konden zelf op zoek naar een planeet, ervoeren hoe groot het heelal is of droomden lekker weg bij sciencefictionfilms.

Het museumcafé veranderde voor even in een kleurrijke buitenaardse wereld. De zelfgemaakte fantasieplanetten van 800 leerlingen van 12 scholen sierden de wanden van de Tuinzaal.

Aantal bezoekers	37.978
Waarderingscijfer	7,4
Aantal objecten	64
Aantal bruiklenen	23
Aantal multimediale toepassingen	15

Als u aan nostalgie naar de toekomst lijdt, moet u dringend langs in Teylers Museum in Haarlem. Om de voorgeschiedenis van al die planeten die volgende week alweer ontdekt gaan worden, maar vooral om er de poëzie van te proeven.

Pieter van Dooren, De Standaard, 28 juli 2014

In Dutch, you may hear someone described as having a *talenknobbel* (language bump) or *toekundeknobbel* (maths bump). These words, which refer to people with talent for languages or a good head for figures, respectively, are drawn from another pseudoscience – phrenology. This was a doctrine based on the belief that the *growth* of certain parts of the brain could be detected in the shape of the skull. If the language part of the brain was greater, it created a bump at that point. It followed that special talents and character traits could be 'read' from the outside.

According to the founder of phrenology, the 18th-century neuro-anatomist Franz Joseph Gall, the brain was made up of 27 individual faculties, each in a specific location within the brain. To determine someone's character, phrenologists felt the skull with their fingertips. A small bump meant that the area beneath it was very well developed. Conversely, an indentation suggested that the faculty concerned was underdeveloped. Clearly, phrenology too is seen as nonsense nowadays. The anatomy of the brain is far better understood now than it was in the 18th century.

De tentoonstelling Op het eerste gezicht is FANTASTISCH! Klein en overzichtelijk, en bijna toch 2 uur lang gelezen, geluisterd, gekeken. Een van de interessantste tentoonstellingen die ik ooit heb gezien.

Danielle, Amsterdam, 18 november 2014

8 november 2014 t/m 8 februari 2015

Op het eerste gezicht

Al eeuwenlang doen wetenschappers onderzoek naar het verband tussen het innerlijk en uiterlijk. Vooral de vorm van gezicht en schedel werd op allerlei manieren opgemeten en in kaart gebracht. Een bobbeltje op je schedel bleek zo ineens een talenknobbel te zijn. Met een sterk afwijkend uiterlijk kon je zo maar tot de missing link tussen aap en mens worden uitgeroepen. Hele volkeren werden in een hokje geduwd en gelabeld. Dankzij de opkomst van fotografie en andere massamedia bereikten dergelijke ideeën in de 19de eeuw een miljoenenpubliek. Tegenwoordig kijken we veel genuanceerder naar andere mensen. Of toch niet?

Met een schat aan bijzondere foto's, filmpjes, affiches, moderne kunstwerken, schedels, boeken en meetapparatuur liet *Op het eerste gezicht* zien waar onze ideeën over andere mensen vandaan komen. Voor vmbo, havo en vwo klassen was een speciaal programma ontwikkeld over het gevaar van vooroordelen toen en nu. De tentoonstelling was een co-productie van Teylers Museum en Museum

Dr. Guislain in Gent. Onder de naam *Karakterkoppen* is hij van 14 maart t/m 21 september 2015 in België te zien. Het was tevens de afscheidstentoonstelling van conservator Bert Sliggers, die in 2013 met pensioen ging. De tentoonstelling werd mede mogelijk gemaakt door het Mondriaan Fonds en het VSB Fonds.

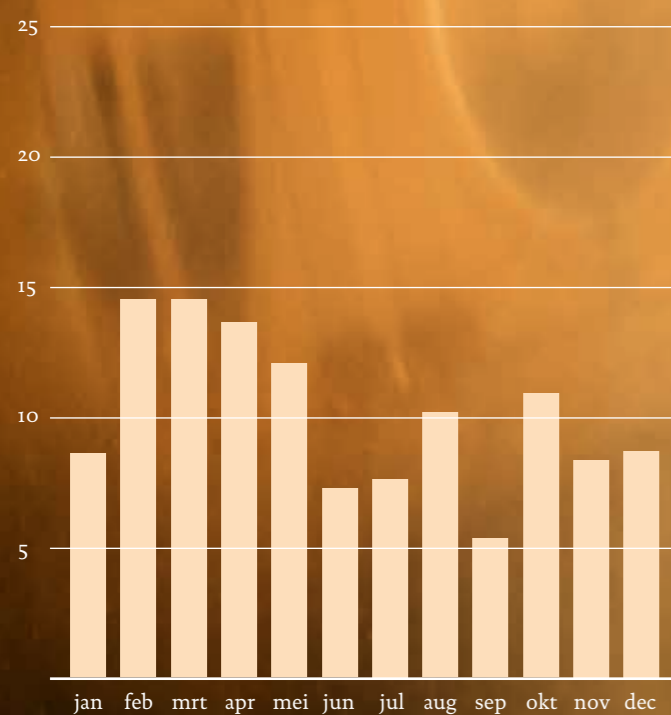
Aantal bezoekers	27.549
Waarderingcijfer	7.7
Aantal objecten	266
Aantal bruiklenen	238
Aantal multimediale toepassingen	6

Zwarte Piet ontbreekt niet op deze fraaie tentoonstelling.

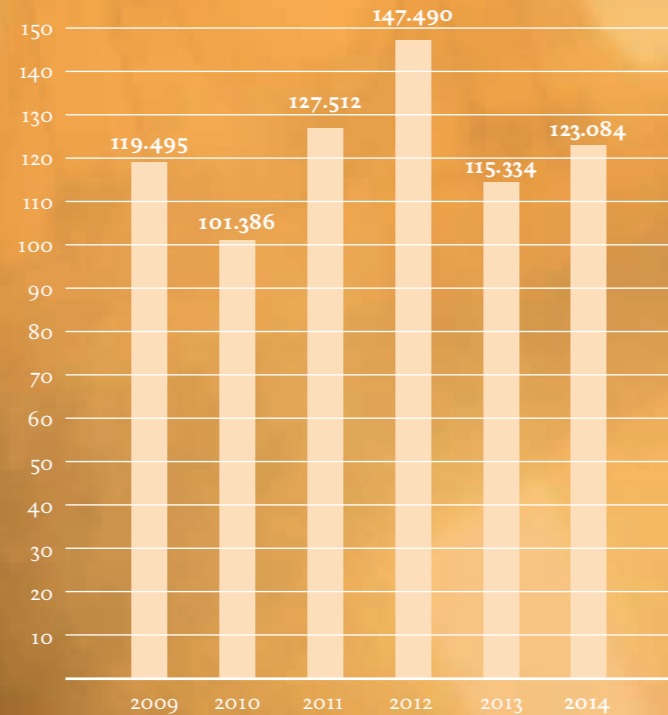
Peter de Brock, Het Parool, 8 november 2014

Bezoekcijfers

Bezoekers per maand in 2014 (x1000)

Bezoekers per jaar vanaf 2009 (x1000)

In 2014 bezochten 123.084 mensen Teylers Museum. Het publiek waardeerde het museum als geheel met een 8,2. In dagbladen en tijdschriften verschenen artikelen over het museum en de tentoonstellingen met een advertentiewaarde van in totaal 1.136.704 euro.

Bezoekers educatie en publieksactiviteiten

BEZOEKERS	2014	2013
Educatie		
Basisschoolleerlingen	4.603	2.215
Kinderen 6-12 jaar Kunst & Vliegwerk regulier en verjaarspartijtjes	594	341
Kinderen 6-12 jaar vakantieworkshops	1.357	1233
Kinderen 6-12 jaar educatieve speurtochten	5.500	5.073
Leerlingen voortgezet onderwijs	2.943	2.164
Studenten hoger onderwijs en volwasseneneducatie	1.206	1.255
Totaal	16.203	12.517
Overige activiteiten		
Lezingen, inleidingen, evenementen	3.239	2.733
Bezoekers Museumweekend	2.150	1.830
Bezoekers in groepsverband voor diverse rondleidingen	4.762	3.332
Totaal	10.151	7.895
Totaal bezoekers educatie / publieksactiviteiten	26.354	20.412

Zelfs voor een museumbezoek voor school was het awesome!

Julia, 4 januari 2014

Educatie in 2014: groei en samenwerking

Mede dankzij de ingeslagen koers om meer vraaggericht te werken en samen met scholen nieuwe programma's te ontwikkelen was 2014 een rijk educatief jaar. Onderwijsmarketing is op de agenda gezet en er wordt goed samengewerkt met verschillende partijen om het aanbod steeds beter over te brengen.

Primair onderwijs

De forse toename van het aantal basisschoolleerlingen komt deels door een inhaalslag van intermediair Hart die het cultuuronderwijs in Haarlem en omstreken coördineert. Een probleem blijft het carrouselstelsel waardoor niet alle programma's aan alle scholen en leerjaren tegelijk worden aangeboden.

Co-creatie met scholen heeft ook in 2014 tot een geslaagd project geleid. 800 scholieren van 12 scholen leverden een bijdrage aan *Buitenaards* in de vorm van fantasieplaneten. Met een aantal basisscholen is een pilot opgezet voor het nieuwe programma *Etsen als Rembrandt*.

Bijzonder was het succes van een langdurend samenwerkingsproject met andere culturele instellingen in Haarlem, zoals het Frans Hals Museum, de Bibliotheek en het Noord-Hollands Archief. Het programma dat hier uit is voortgekomen, *Wie wat bewaart heeft wat* voor groep 1 en 2, trok weer veel enthousiaste kinderen.

Voortgezet onderwijs

Het aantal VO-leerlingen vertoonde mooie groeicijfers, ook hier dankzij co-creatie. Voor *De Romantische ziel* hebben leerlingen *soundscape*s gecomponeerd bij schilderijen, die via de app ZIEL beluisterd konden worden. Voor *Buitenaards* hebben leerlingen met een astronoom een model van het zonnestelsel gemaakt in

het centrum van Haarlem. Ook hebben ze filmpjes voor de tentoonstelling vervaardigd.

Voor *Op het eerste gezicht* is een programma ontworpen voor de bovenbouw vmbo/havo/vwo. Dankzij enkele fondsen kon dit 'turn key' programma gratis worden aangeboden en werden vijf ervaren museumdocenten aangetrokken om de lessen op school te verzorgen. Dit project is bijzonder goed aangeslagen, mede dankzij de inzet van een speciale onderwijsambassadeur. Het techniekprogramma de *Wow-factor* is gemaakt met de docenten van lokale vmbo-scholen. Het museum wil via een convenant in 2015 zoveel mogelijk vmbo-scholen duurzaam aan dit programma binden.

In 2014 is met een denktank van docenten een begin gemaakt met het onderwijsprogramma voor het Lorentzlab. In 2015/16 krijgt dit een vervolg met een pilotprogramma rondom proeven met elektriciteit.

Publieksactiviteiten

Er was een breed aanbod van lezingen, inleidingen, rondleidingen en evenementen. Het verplaatsen van de Kunst & Vliegwerk workshops in september naar zondagmiddag werkt goed; voortaan kunnen alle bezoekers deze gratis bijwonen. Bij *De Romantische ziel* zijn er veel bijzondere publieksactiviteiten georganiseerd. Bij *Buitenaards* was het mobiele planetarium van NOVA voor iedereen te bezoeken. Bijzonder was ook de lezing van André Kuipers, die in samenwerking met het *Haarlems Dagblad* zeer snel was volgeboekt.

De *Campaign for drawing* was in de herfstvakantie een groot succes: de roltekening bereikte een recordlengte van 110 meter. Voor de rondleiders is een inspirerende cursus *Verhalen Vertellen* georganiseerd, dankzij het Anneke Wertheimfonds.

Romantiek

Frankrijk 18de eeuw

*Dochter na bezoek @TEYLERS
 'Mama hadden ze in de oertijd
 ook elektriciteit?' Mm, nee. 'Zielig,
 dan konden ze niet op een scherm!'*

@SusannevandeW, Twitter, 15 november 2014

Online bezoekers

Met de website en de social media wil Teylers Museum zijn rijke collecties en de bijhorende verhalen delen met het publiek. Terwijl het aantal bezoeken aan de website licht daalde, volgden steeds meer mensen Teylers op Twitter en Facebook. Vooral het aantal volgers op Twitter groeide enorm. De lichte daling van

het aantal websitebezoekers heeft mogelijk te maken met de populariteit van de social media. Daarnaast is de website van het museum aan vernieuwing toe. De site sluit niet meer aan bij het zoekgedrag en de verwachtingen van online bezoekers. In het voorjaar van 2015 zal een geheel vernieuwde website gelanceerd worden.

TWITTER	2014	2013
Volgers	18.835	6.617
Nieuwe volgers	12.218	1.967
Tweets	1.095	813

WEBSITE <i>www.teylersmuseum.nl</i>	2014	2013
Bezoeken	264.808	273.456
Unieke bezoekers	203.565	198.473
Paginaweergaves	895.756	1.013.338
Pagina's per bezoek	3,38	3,71
Gem. bezoekduur	00:02:05	00:02:20
Nieuwe bezoeken	73,59%	66,91%

FACEBOOK	2014	2013
Nieuwe vind-ik-leuks	1408	1739
Totaal vind-ik-leuks	4.313	2.905

TEYLER NET (BLOG)	2014	2013
Bezoeken	9.334	11.548
Unieke bezoekers	6.543	8.370
Paginaweergaves	25.173	41.352
Pagina's per bezoek	2,7	3,58
Gem. bezoekduur	00:01:37	00:01:45
Nieuwe bezoeken	68,60%	70,74%

2014 in beeld

Januari

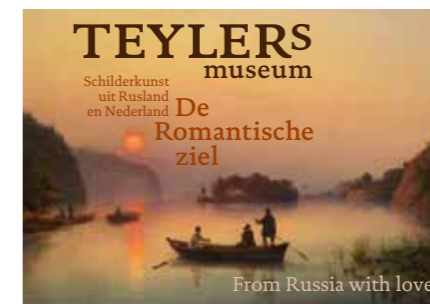
- Op **9 januari** bezochten de Vrienden van het Frans Hals Museum de tentoonstelling *De 100 mooiste Rembrandts*.
- Van **11 januari t/m 25 mei** was de tentoonstelling *Reizen door Rusland* te zien in het Boekenkabinet.
- Leerlingen van het Technasium presenteerden op **23 januari** hun zelfgemaakte multimediatour over de natuurkundige instrumenten van Teylers.

- Ed Noort, emeritus hoogleraar oud-Israëlitische literatuur en godsdienstgeschiedenis aan de Rijksuniversiteit Groningen, gaf op **26 januari** een Winterlezing van Teylers Stichting over zeemonsters in het oude Nabije Oosten.
- Matthijs de Clercq schonk het museum op **26 januari** een tekening met een berglandschap van Paul Bril (1554-1626).

- Op **31 januari 2014** opende de tentoonstelling *De Romantische ziel* voor ruim 260 gasten met lezingen door Kysia Hekster, royalty-verslaggever voor de NOS en voormalig correspondent in Rusland en Marita Mathijssen, emeritus hoogleraar Moderne Nederlandse Letterkunde aan de UvA. De muzikale omlijsting werd verzorgd door de Viola Big Band.

Het museum is alsof je in een andere tijd rondwaart: een DROOM!

Maaïke Putman, 5 januari 2014

Een zeer aangenaam weerzien na ongeveer zestig jaren!

Emile, 24 februari 2014

Februari

- Conservator Ljoedmila Markina van de Tretjakov Galerij gaf op **2 februari** speciaal voor de Vrienden een lezing bij de tentoonstelling *De Romantische ziel*.
- Het Goed Geld Gala van de BankGiro Loterij leverde op **4 februari** een prachtige bijdrage van 200.000 euro op ten behoeve van de kunstcollecties.
- Op **9 februari** vond de eerste *Teylers Ontmoet* van het jaar plaats. Reisschrijver en fotograaf Alexander Reeuwijk interviewde in 2014 de schrijvers Miek Zwamborn, Kester Freriks, Frank Westerman, Tijs Goldschmidt, Midas Dekkers, Rudi Rotthier, Emile Brugman, Redmond O'Hanlon, Marc Argeloo, Roel Coutinho, Eva Rovers, Menno

Schilthuizen, Dagmar van der Neut, Bert Sliggers en Jaco Berveling. De boekenmiddag werd weer in samenwerking met Athenaeum Boekhandel Haarlem georganiseerd.

- Voor Valentijnsdag organiseerde Teylers de speciale 'From Russia with Love'-actie, in het teken van de tentoonstelling *De Romantische ziel*. Op vertoon van via Haarlemse winkeliers verspreide Ansichtkaarten kregen bezoekers met twee personen voor de prijs van één toegang.
- Van **15 februari t/m 25 mei** gaf tsarendochter en echtgenote van koning Willem II Anna Paulowna 19 keer een theatrale rondleiding, waarin ze haar 'historische' kijk gaf op de Russische en Nederlandse romantiek.

- In samenwerking met het Viola Viola Festival werd in de voorjaarsvakantie van **22 februari t/m 2 maart** en op **3 mei** altvioolmuziek op zaal gespeeld bij de verschillende romantische schilderijen.
- Op **23 februari** vond een winterlezing van Teylers Stichting plaats door Frans van Lunteren, hoogleraar geschiedenis van de natuurwetenschappen (Teylers leerstoel) over de bijzondere rol van Nederland in de geschiedenis van het metrieke stelsel.

De collectie hedendaagse kunst-op-papier van Teylers bleek een verborgen schatkamer in een schatkamer.

Joost Zwagerman in *De Volkskrant*, 13 maart 2014

Maart

- Passend bij de Russische sferen las Vera Tolstoj op **8 maart** voor uit *Oorlog en Vrede*, de beroemde roman van haar verre familielid Leo Tolstoj.
- Nieuwe Vrienden konden op **11 maart** kennismaken met directie en bestuur van het Teylers Museum Vrienden Fonds. Zij kregen een rondleiding over de tentoonstelling en konden met de speciale app ervaren hoe de romantische schilderijen klonken.
- De drukbezochte officiële opening van de *Haarlemse Lente* vond op **14 maart** plaats in de Geheerzaal met een Cultuurdebat met vertegenwoordigers van de lokale politieke partijen onder leiding van Ruben Maes. Schrijver Lucas Hirsch gaf een voordracht. Aansluitend vond de officiële opening plaats van

Zwagerman kiest. Gastconservator Joost Zwagerman toonde zijn keuze uit de collectie werken op papier. *De Wereld Draait Door*, *De Volkskrant* en *NRC* besteedden uitvoerig aandacht aan de tentoonstelling.

- Op **16 maart** vond de eerste in de reeks *Luisterlezingen* plaats, georganiseerd in samenwerking met Viola Viola. Brechtje Roos knoopte muziekstijlen aan elkaar, liet het publiek bijwerkingen herkennen en schoonheid ontdekken.
- Hoofdconservator Michiel Plomp gaf op **18 maart** een kunstbeschuwing voor Trustees van de Huntington Library and Art Collections. Later in het jaar werden ook kunstbeschuwingen gegeven aan begunstigers van de National Gallery of Art Washington, het

Orlando Museum, de National Gallery of London en het MOMA New York.

- Filosoof Maarten Doorman gaf op **23 maart** de lezing *Het romantische landschap in onszelf*.
- Op **25 maart** vond een Kunstbeschuwing plaats, de traditionele herdenking van de geboortedag van Pieter Teyler. Het was voor het eerst in 225 jaar dat de beschouwing buiten het museum plaatsvond, in de Regentenkamer van Teylers hofje. Traditiegetrouw trakteerde het museum zijn medewerkers op krentenbrood met roomboter.
- Rogier en Manon Pleiter traden op **28 maart** in Teylers in het huwelijk. Hun huwelijk was een van de dertien die in 2014 in Teylers gesloten werden.

April

- Op **4 april** opende Teylers zijn deuren voor de jaarlijkse BankGiro Loterij Burenavond. Omwonenden werden feestelijk ontvangen door directeur Marjan Scharloo en kregen rondleidingen door het gebouw.
- Tijdens een druk bezocht Museumweekend op **5 en 6 april**, waren er diverse activiteiten. Viola Viola speelde op beide dagen live muziek in de tentoonstellingszaal, geïnspireerd door de getoonde werken in *De Romantische ziel*.
- Op **5 april** mocht Teylers Museum zich verheugen in koninklijk bezoek. Koning Carl Gustaf en koningin Silvia van Zweden brachten een privébezoek. Directeur Marjan Scharloo toonde het paar onder andere de tekeningen van Michelangelo en Rafaël, die ooit eigendom

waren van de Zweedse koningin Christina.

- Op **12 april** vond de jaarlijkse Vrienden Voorjaarsdag plaats. Verzamelaar Jaap Slikker hield een demonstratie met oude instrumenten op het gebied van elektriciteit.
- Hersenwetenschapper Dick Swaab vertelde op **13 april** in twee luisterlezingen over de invloed van muziek in verschillende fasen van de levensloop van de mens. Viola Viola zorgde voor de muziek.
- Schrijver Jan Brokken las op **27 april** voor uit *De Idioot* van Dostojevski en uit eigen werk over Russische musici.

Mei

- Op **10 mei** gaf tentoonstellingsconservator Terry van Druuten een lezing over het samenstellen van de tentoonstelling *De Romantische ziel* en de samenwerking met de Tretjakov Galerij uit Moskou.
- Verzamelaar Bart Spoorenberg schonk het museum op **13 mei** diverse kunstwerken waaronder de tekening *Parende ganzswanen die zich met angstaanjagende snelheid vermenigvuldigden* van Paul Klemann (1960).
- Op **17 mei** kon het publiek genieten van harpmuziek van Merel Naomi. Zij speelde een Russisch programma.
- Op **21 mei** kreeg het museum een 3d-printer geschonken van de gemeente Haarlem voor gebruik in de creatieve workshops.

Juni

- Op **28 mei** nam Teylers afscheid van Marijn van Hoorn, die na bijna 26 jaar conservatorship van het Fysisch Kabinet en de Bibliotheek met pensioen ging. Ter gelegenheid van zijn afscheid stelde hij met een particulier verzamelaar een tentoonstelling in het Boekenkabinet samen over *Medische elektriciteit*.

- Op **5 juni** organiseerde Teylers Museum voor Sterrenwachtleden, die al 10 of 15 jaar het museum steunen door middel van een periodieke schenking, een speciale Kunstbeschuwing.
- Met *stormtroopers* uit *Star Wars* werd op **13 juni** de grote zomertentoonstelling *Buitenaards. De jacht op planeten* geopend, samengesteld door gastconservator Govert Schilling. Sterrenkundige Lucas Ellerbroek gaf een voordracht. De nieuwste film voor het het opblaasbare NOVA Mobiel Planetarium ging die dag in Teylers in première en was bijna de gehele tentoonstellingsperiode te zien voor bezoekers en scholieren.

- Op maandag **16 juni 2014** sprak Eric Jorink zijn inaugurele rede uit: *De Ark, de Tempel, het Museum. Veranderende modellen van kennis in de Eeuw van de Verlichting*. Hiermee aanvaardde hij het ambt van bijzonder hoogleraar 'Verlichting en religie in historisch en sociaal cultureel perspectief' aan de Faculteit Geesteswetenschappen van de Universiteit Leiden. De leerstoel is mogelijk gemaakt door Teylers Stichting en verbonden aan Teylers Godgeleerd Genootschap.
- Op dinsdag **17 juni** stelde Teylers 's avonds zijn deuren open voor de speciale *private view* voor alle Vrienden en begunstigers.

Juli

- Elvira Sweet, gedeputeerde Cultuur, Bestuur en Zorg van de Provincie Noord-Holland verrichtte op donderdag **19 juni** de officiële heropening van de Eerste en Tweede Schilderijenzaal. De zalen, uit respectievelijk 1838 en 1893, zijn weer in hun oude glorie te zien. Niet alleen is het oorspronkelijke uiterlijk van de ruimten hersteld, maar ook is de functie als studiezaal voor prenten en tekeningen teruggebracht. De restauratie was mede mogelijk dankzij subsidies van de Provincie Noord-Holland, het Teylers Museum Vrienden Fonds, de BankGiro Loterij en diverse bedrijven.

- Bij de heropening van de Schilderijenzalen werden de winnaars bekend gemaakt van de Teylers Thuis actie. Voor *De Romantische ziel* verhuisde een aantal schilderijen van hun vaste plek naar de Tentoonstellingszaal. In de Eerste Schilderijenzaal werden de originelen vervangen door replica's van de hoogste kwaliteit. Wie een selfie instuurde van zichzelf voor een replica, maakte kans op een van deze bijna echte schilderijen.
- In het kader van de Museummaandag, een initiatief van de BankGiro Loterij, opende Teylers Museum op **23 juni** extra zijn deuren.

- Op **4 juli** opende in het Prentenkabinet de tentoonstelling *Groeten uit Rome. Stadsgezichten van Piranesi*. Bijna 50 kunstwerken uit Piranesi's beroemde prentserie *Vedute di Roma* (gezichten op Rome) waren te zien.
- Iedere zondag tussen **6 juli en 31 augustus** mochten bezoekers mee naar de Sterrenwacht op het dak van de Ovale Zaal. Deze avontuurlijke rondleidingen werden georganiseerd in het kader van *Buitenaards*.

Gracias por guardar esta oportunidad de conocer parte de la historia de la ciencia.

Leonor, 25 februari 2014

Augustus

September

• **25 juli** was 'Vraag het Govert'-dag, de eerste in een reeks. Via twitter kon men vragen stellen over planeten, ruimtevaart en alles wat daarmee te maken heeft. Govert Schilling, gastconservator van *Buitenaards*, stond standby en beantwoordde alle vragen.

- In de laatste week van de zomervakantie van **12 t/m 15 augustus** waren allerlei leuke workshops te doen in het kader van *Buitenaards*.
- Op **24 augustus** gaf Daphne Stam een lezing getiteld *Oases in de ruimte*. Zij vertelde over de zoektocht naar buitenaards leven.
- In het weekend van **30 en 31 augustus** stond Teylers Museum op de jaarlijkse Uitmarkt in Amsterdam. De 'buitenaardse' stand trok veel bekijks, met name door de aanwezigheid van *stormtroopers* uit *Star Wars* waarmee veel fans op de foto wilden.

- Op **1 september** presenteerden Teylers Museum en Frans Hals Museum *Hartje Haarlem*, een cadeaudoosje met een combiticket voor bezoek aan beide musea, leuke (shop)tips, kortingsbonnen en een grappige attentie voor mensen die een compleet dagje Haarlem willen doen.
- Het museum organiseerde twee speciale reizen voor Sterrenwacht-leden. Onder begeleiding van directeur Marjan Scharloo en oud-directeur van het Museum van Toegepaste Kunst in Dresden, André van der Goes, werden monumenten en collecties uit de Verlichting in Duitsland bezocht.

Wie immer ein Genuss!

Grüsse aus Berlin, 5 februari 2014

- Tijdens de open monumentendagen op **13 en 14 september** konden bezoekers van een speciale rondleiding door de Bibliotheek krijgen.
- In het kader van *023 Haarlem Cultuur* verzorgde het muzikale duo Jack & the Weatherman akoestische optredens in de Gehoorzaal op **14 september**.
- Tijdens de Klassenmonumenten-dag op dezelfde dag werden scholieren rondgeleid in de Bibliotheek.
- Anneke Roodenburg-van Looy schonk op **18 september** het schilderij *Kickers* van Jacobus van Looy. Het is het derde schilderij van Van Looy in de collectie; eerder mocht het al *De Tuin* toevoegen aan de vaste opstelling.

- De jaarlijkse Vriendenexcursie vond plaats op **19 september**. De molens van Kinderdijk en DordtYard, een internationaal centrum voor hedendaagse kunst, werden bezocht door een grote groep enthousiaste Vrienden.
- Op **20 september** overleed geheel onverwachts drs. Floris F. Waller (1958-2014). Floris was sinds 1 januari 2012 de penningmeester van de Raad van Toezicht. Op zijn kenmerkende plezierige wijze stond hij het museum met raad en daad terzijde.

- Op **28 september** vond de laatste luisterlezing in samenwerking met Viola Viola plaats. Wim Hof, bekend als 'The Iceman', ging met ademhaling, hartslag, trilling en resonantie op zoek naar de ziel van de muziek, muzikaal ondersteund door Esther Apituley en Bart van Rosmalen.
- Erik Fens ging op **30 september** met pensioen. Hij werkte ruim 13 jaar op het Papierrestauratie-atelier. Erik blijft als vrijwilliger verbonden aan het museum.

Helemaal vanuit Zeeuws-Vlaanderen gekomen! We hebben genoten, 't is zeer de moeite waard. Succes voor de toekomst.

Corrie, 17 januari 2014

Werkzaamheden Fundatiehuis en Lorentz Lab

Teylers Museum restaureert het Fundatiehuis (het woonhuis van Pieter Teyler), de Kasteleinswoning en het Laboratorium zodat ze in de toekomst toegankelijk zullen zijn voor het publiek. In 2014 werden flinke stappen gezet. Na uitvoerige voorbereiding begon het funderingsherstel van het complex. Grond werd afgevoerd om de afwatering te verbeteren. Waterputten, beerputten en funderingsresten van een 'stadskasteel' kwamen hierbij tevoorschijn. De vervuiling van de grond vroeg veel aandacht. Er werden ook resten gevonden van de activiteiten van professor Lorentz en zijn assistenten in het Laboratorium.

Het Lorentz Lab zal als eerste geopend worden. Hier zullen bezoekers in theaterale setting spannende natuurkundige demonstraties van vroeger meemaken.

1. De meubels zijn verhuisd en opgeslagen.
2. Historische delen werden verwijderd en naar restauratieateliers gebracht.
3. De marmeren vloeren werden verwijderd zodat er graafwerkzaamheden konden plaatsvinden.
4. In de Kasteleinswoning kwam een kelder tevoorschijn met mooie gewelven en plavuiten die nog in goede staat zijn.
5. Drainage naast het complex was noodzakelijk, hier werden zes beerputten gevonden.
6. De zwaar vervuilde grond moet onder streng toezicht worden verwijderd.
7. De archeologische vondsten werden geregistreerd.

Oktober

- Ter gelegenheid van het landelijke Wetenschapsweekend op **4 en 5 oktober** organiseerde Teylers een speciaal kindercollege. Sterrenkundige en gastconservator Govert Schilling vertelde op spannende wijze over planeten en buitenaards leven.
- Op de Najaars Vriendendag op zaterdag **4 oktober** gaf conservator Bert Sliggers een vooruitblik op de tentoonstelling *Op het eerste gezicht*. Daarna konden Vrienden een kijkje achter de schermen nemen van het museum.
- Van **11 t/m 19 oktober** kon er weer volop getekend worden door families tijdens de *Campaign for Drawing*, een internationaal project dat tekenen promoot. De roltekening werd 110 meter lang, een record!

- Op zondag **12 oktober** schonk Hans de Koning, verzamelaar van moderne penningen, zijn collectie officieel aan het museum. Hij heeft zijn verzameling gedurende zo'n vijftig jaar bijeengebracht. Veel penningen heeft hij direct van de penningmakers verworven via atelierbezoek. Een selectie van de aanwinst werd tentoongesteld in de Penningvitrines.
- Astronaut André Kuipers gaf op **16 oktober** een speciale kinderlezing in Teylers voor een volle en superenthousiaste Geheerzaal. In *Wonen en werken in de ruimte* schetste hij een spannend beeld van zijn zes maanden in het ISS ruimtestation.

- Miri Amir, student aan de Rietveld Academie, werd op **20 oktober** als 100.000ste bezoeker van 2014 verwelkomd. Het was voor de vijfde keer op rij dat het museum meer dan 100.000 bezoekers ontving in een jaar.
- Op **24 oktober** opende de tentoonstelling met tekeningen van Philip Akkerman, de meester van het zelfportret.
- Astronoom Lucas Ellerbroek gaf in het kader van de tentoonstelling *Buitenaards* op **25 oktober** een lezing over zijn nieuwe boek.

@TEYLERS Sowieso één van de mooiste museumzalen ter wereld. En ik heb er heel wat gezien. Frozen in time... fantastisch.

@FrisoG, Twitter, 17 november 2014

November

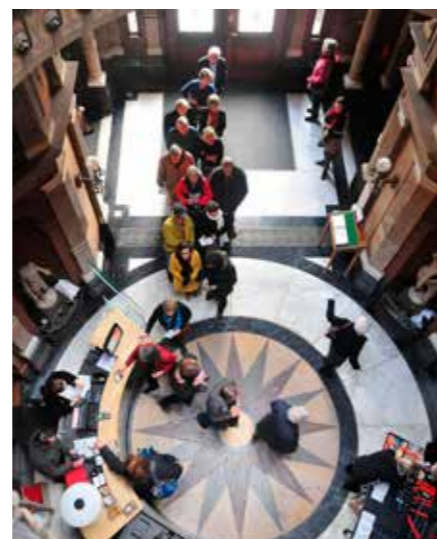
- Op **2 november** werd het beroemde fossiel van de Archaeopteryx gescand met speciale apparatuur bij de *European Synchrotron Radiation Facility* in Grenoble. Onderzocht wordt of deze zogenaamde oervogel kon vliegen of niet.
- Xander van Eck, hoogleraar Kunstgeschiedenis aan de faculteit Beeldende Kunst en Design Van de Izmir University of Economics in Turkije ontving op **7 november** de gouden prijspenning van Teylers Tweede Genootschap. Hij ontving de prijs vanwege zijn studies over de gebrandschilderde ramen in de Sint Janskerk te Gouda.
- De tentoonstelling *Op het eerste gezicht*, die is gemaakt in samenwerking met museum Dr. Guislain in Gent, werd op **8 november** feestelijk

- geopend. Sprekers bij de opening waren Daniël Wigboldus, hoogleraar Sociale psychologie aan de Radboud Universiteit en cabaretière Jetty Mathurin.
- Op **14 november** vond het tweemaal plaats, met als doel het werven van extra financiële middelen voor het Lorentz Lab. Presentatrice Tooske Ragas, wetenschapper Diederik Jekel en zangeres Maaïke Ouboter zorgden voor een onvergetelijk en sfeervol gala met veel gulle gevers.
- Met een snelle actie in juli heeft de Vereniging Rembrandt zes tekeningen van Nederlandse meesters uit de collectie Van Regteren Altena aangekocht. Op **18 november** werden de aanwinsten gepresenteerd tijdens de Rembrandt-lezing in de Geheer-

- zaal. Drie van de zes tekeningen waren bestemd voor Teylers Museum. Alle aanwinsten waren van **19 t/m 25 november** te zien in het Prentenkabinet.
- Bert Sliggers, conservator Paleontologie en Mineralogie, nam met het druk bezochte symposium *Mensen aan de Muur* op 20 november afscheid van het museum. Bert heeft zich ruim 25 jaar ingezet voor het museum en maakte vele spraakmakende tentoonstellingen. Op het symposium spraken Herman Beck, hoogleraar Godsdienstwetenschap aan de Universiteit van Tilburg, Jelle Reumer, directeur Natuurhistorisch Museum Rotterdam, Tijs Goldschmidt, evolutiebioloog, Paul Faber, oud-conservator Tropenmuseum en Alexander Reeuwijk, natuurhistoricus.

Merveilleuse plongée dans le temps des savants.

E.P., 23 februari 2014

December

- Op **25 november** werd de jaarlijkse Sterrenwachtavond georganiseerd. De voorzitter van het bestuur van het Teylers Museum Vrienden Fonds, Thomas van Grafhorst, overhandigde Marjan Scharloo een cheque van € 200.000 ten behoeve van het Lorentz Lab. Philip Akkerman was in het Prentenkabinet aanwezig om te vertellen over zijn tentoonstelling met zelfportretten. Elders in het museum werden workshops gegeven.
- Herman Beck, hoogleraar Godsdienstwetenschap aan de Universiteit van Tilburg gaf op **30 november** de Winterlezing van Teylers Stichting *In een blik te vangen*. Beck besteedde aandacht aan een aantal westerse stereotypen van de Islam.

- In het kader van de tentoonstelling *Op het eerste gezicht* gaf coach Seyda Buurman-Kutsal op **14 december** de lezing *Zie jij wat je ziet?*

- In de kerstvakantie ging het museum op **22 en 29 december** extra open. Ter gelegenheid van de 230ste verjaardag van het museum gaven leden van het managementteam dagelijks rondleidingen *deluxe* in de vakantie. Het Lab ging open voor jonge bezoekers. Kerstversieringen maakten een bezoek aan het museum extra sfeervol.

- Op **31 december** mocht Teylers de 123.084e bezoeker van het jaar verwelkomen. Met de ruim 123.000 bezoekers staat 2014 op de vijfde plaats in de 230-jarige geschiedenis van het museum.

*Geweldig museum, erg gevarieerd.
Voor een techneut ook interessant;
hoop ideeën voor experimenten opgedaan.*

Jack de Lange, Wormer, 10 januari 2014

Financieel verslag

Toelichting op de jaarrekening 2014

Dit is het tweede jaar in de vierjarige subsidieperiode waarin de bezuinigingen van bijna 12% op de publieke inkomsten (5% vanuit OCW en 6,5% geadviseerd door de Raad voor Cultuur) moesten worden opgevangen.

We waren succesvol bij het genereren van extra inkomsten voor onze bijzondere projecten. In totaal werd € 3.183.843 aan eigen inkomsten gerealiseerd naast de subsidie van OCW van € 2.825.550. Het percentage eigen inkomsten komt hiermee op 53%.

Het positieve exploitatieresultaat van € 84.055 zal, volgens de subsidievoorwaarden, naar rato worden verdeeld over het bestemmingsfonds OCW en de Algemene Reserve. Het eigen vermogen had per 31 december een omvang van € 687.887, bestaande uit de Algemene Reserve van € 605.317 en het bestemmingsfonds OCW van € 82.569.

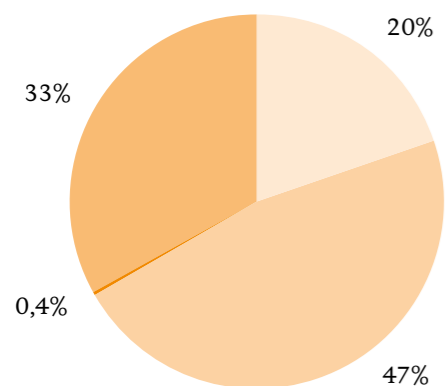
De in 2011 vastgestelde gewenste hoogte van € 600.000 van de Algemene Reserve is daarmee bereikt. Dit bedrag

was gebaseerd op het verlies aan eigen inkomsten wanneer het museum gedurende één jaar gesloten zou zijn. Nu de eigen inkomsten structureel moeten stijgen, zal de hoogte van de Algemene Reserve ook omhoog moeten. Daarom is besloten de Algemene Reserve op termijn verder te versterken naar € 800.000.

De aankoop van het schilderij *De tuin* van Van Looy in 2013 zorgde voor meer inkomsten en uitgaven dan in 2014. Door de restauratie van het Fundatiehuis zijn in 2014 de onttrekkingen en stortingen in diverse aankoop- en restauratiefondsen toegenomen.

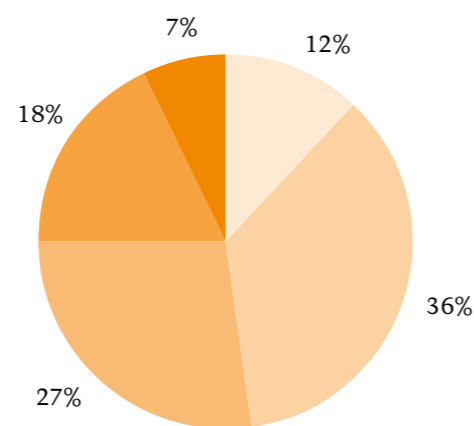
Bij de jaarrekening 2014 is een goedkeurende verklaring van de accountant verstrekt. De door het ministerie van OCW geëiste prestatieverplichtingen inzake de openingsuren, aantallen bezoekers, educatieve activiteiten, digitale registratiegraad, collectieplan en veiligheidsplan zijn nagekomen.

Baten naar categorie 2014

- Subsidie OCW (47%)
- Subsidie gemeente Haarlem (0,4%)
- Directe opbrengsten (20%)
- Overige bijdragen (33%)

Lasten naar categorie 2014

- Algemeen beheer (12%)
- Beheer en behoud collectie (36%)
- Beheer en behoud gebouw (27%)
- Tentoonstellingen (18%)
- Educatie & communicatie (7%)

Samenvatting jaarrekening

EXPLOITATIEREKENING	2014	2013	BALANS PER	31-12-14	31-12-13
Baten	€	€	Debet	€	€
Subsidies OCW	2.825.540	2.805.782	Vaste activa	4.084.267	4.596.827
Overige subsidies ¹	181.512	256.112	Vlottende activa	131.702	162.142
Eigen inkomsten ²	3.002.331	3.420.884	Vorderingen	741.212	592.640
	6.009.383	6.482.778	Liquide middelen	3.178.714	2.351.230
				8.135.895	7.702.839
Lasten	€	€	Credit	€	€
Personeelskosten	2.157.954	2.131.916	Algemene reserve	605.318	560.784
Afschrijvingen	104.434	124.146	Bestemmingsfonds OCW	82.569	43.048
Huur/beveiliging	187.531	170.730	Restauratie/Aankoopfondsen	2.768.569	1.975.917
Aankopen ³	276.043	1.613.804	Voorzieningen	1.046.435	1.006.064
Overige lasten ⁴	2.432.166	2.302.556	Langlopende schulden ⁷	2.822.933	3.123.883
	5.158.128	6.343.152	Kortlopende schulden	810.071	993.143
				8.135.895	7.702.839
Diverse baten/lasten ⁵	-25.452	-94.195			
Aankoopfondsen ⁶	792.652	161.783			
Resultaat	84.055	72.038			
Storting in algemene reserve en bestemmingsfonds OCW	84.055	72.038			

1) Dit zijn subsidies uit publieke middelen.

2) De eigen inkomsten waren in 2013 hoger vanwege diverse schenkingen samenhangend met de aankoop schilderij *De tuin* van Jacobus van Looy.

3) De post Aankopen was in 2013 hoger door de aankoop van het schilderij *De tuin* van Jacobus van Looy.

4) In de overige lasten zijn o.a. de kosten van onderhoud en restauratie van het gebouw en de kosten van tentoonstellingen opgenomen.

5) In deze post zijn rentebaten en een vrijval van een reservering uit voorgaande jaren opgenomen.

6) In deze post zijn onttrekkingen en stortingen in diverse restauratie- en aankoopfondsen opgenomen.

7) Dit bedrag betreft investeringssubsidies met betrekking tot o.a. de in 1996 afgeronde verbouwing en nieuwbouw van het museum. Elk jaar valt een deel van de investeringssubsidie vrij gelijk aan de afschrijvingslasten.

Bijlagen

Aanwinsten

KUNSTVERZAMELINGEN

Schenkingen

Schenking de heer P. Andriess

Erik Andriess (1957-1993), *Amaryllissen*, tekening

Schenking mevrouw G. Ates

Güler Ates (1977), *White dusk*, 2014, prent

Schenking de heer mr. C.J. de Bruijn Kops

Charles Howard Hodges (1764-1837), *Portret van Willem Philip Kops*; *Portret van Cornelia de Wolff*, schilderijen

Schenking de heer D. Claeys

Luc Claus (1930-2006), *Schetsboekblad 1965*; *Zonder titel, 2003*; *Zonder titel, 2004*, tekeningen

Marcel van Eeden (1965), *Zonder titel (naar Luc Claus)*, 2007, tekening

Schenking de heer M. de Clercq

Paul Brill (1554-1626), *Berglandschap met rivier*, 1590, tekening
Dionysius Calvaert (1540-1619), *De schepping van Eva*, 1560, tekening
Cornelis Schut I (1597-1655), *Venus voor de spiegel*, tekening
Jan van der Straet (Stradanus) (1523-1605), *Drakenjacht*, tekening

Schenking de heer drs. H.L.M. Defoer

Cornelis Bernardus Buijs (1808-1872), *Appelschillende vrouw*; *Man met kruiwagen*; *Man met pijp*, tekeningen

Schenking Galerie Wit, Wageningen

Joannes van Dreght (1737-1807), *Het offer van Abraham*, 1772, tekening

Schenking de heer O. van Noppen

Kuno Brinks (1908-1992), *Portret professor Pieter Zeeman (1865-1943)*, 1935; *Straatgezicht in een Oosterse stad*; *Notre Dame in Parijs*; *Mauresque*, 1940, prenten

Pieter Dupont (1870-1911), *Gracht in Amsterdam*, 1895; *Landschap met boerderij*; *Mansportret*; *Oude knotwilg*; *Het bruggetje*; *Hooimijt*; *Portret Hector Treub op 47-jarige leeftijd*, 1903; *Cheval de labour*; *Het dode paard*; *De ploeg*; *Het gereedschap*; *Landschap bij Bath*, 1899; *Gezicht op de haven van Rotterdam*; *Aan de kade*; *Afgemeerde schepen in het Damrak*; *Portret van D.C. Meijer jr.*, 1908; *Arbeider*; *Tjalk aan de Baarsjes te Amsterdam*; *Een stoomboot*; *Wrakken*; *Boten*; *Aangemeerde bootjes*; *Boten*; *Veld met hooioppers*; *Roeien*; *Gezicht op de St. Nicolaaskerk te Amsterdam*; *Een ophaalbrug*; *Hooien*; *Trekpaarden*, 1901; *Trekpaarden voor een schuit*, 1901; *Bomen aan een sloot*; *Het gevallen paard*, 1903; *De Oude Kerk te Amsterdam*; *Westertoren te Amsterdam*; *Drie omnibuspaarden*, prenten

Johan Conrad Greive (1837-1891), *Wandelaars in een park*, prent
Theo van Hoytema (1863-917), *Lente*, 1897; *Lopende pauwwaan*; *Pamflet van De Kroniek*, 1895; *Een eend op haar nest*, 1893; *Zwemmende eenden*, 1893; *Het lelijke eendje wordt gebeten*, 1893; *Het lelijke eendje bij de Kater en de Kip*, 1893; *Het lelijke eendje bij de Kater en*

de Kip, 1893; *Bandillustratie van Het Lelijke jonge eendje*, 1893, prenten
Onbekend (M. M.), *Gezicht op een stad*, prent
Johanna Mackwirth (1874-1945), *De graveur*, 1929, prent
Jan Mankes (1889-1920), *De kraai*, 1918, prent
Wijnand Otto Jan Nieuwenkamp (1874-1950), *Le grand arbre. Ile de Java*, 1910, prent
Richard Nicolaüs Roland Holst (1868-1938), *De parelduiker*, 1918, prent
Jan Toorop (1858-1928), *Het model*, 1901, prent
Maurits Willem van der Valk (1857-1935), *Aanlegsteiger en bootjes*, prent
Willem de Zwart (1862-1931), *Boerenmarkt*, prent

Schenking mevrouw A.E. Roodenburg-van Looy

Jacobus van Looy (1855-1930), *Kikkers*, schilderij; *De zittende maaier*, 1899, tekening

Schenking de heer drs. P. Schatborn

Cornelis Joseph d'Heur (1707-1762), *Zittende naakte man, academiestudie*, tekening
Philip Kouwen (1922-2002), *Landschap met een schuurtje*, 1976; *Landschap bij Le Rane (fr)*, 1979, tekeningen

Schenking de heer B. Spoorenberg

Hans Abbing (1946), *Zonder titel (Jongensportret)*, 1997; *Naakt*, tekeningen
Ron Amir (1975), *zonder titel*, 2012, tekening

Anoniem (20ste eeuw), vier architectuurtekeningen
 Marlies Appel (1945), *Zeshoekige vrouw*, tekening
 Antoine Berghs (1971), *Zonder titel (staande figuur)*, 1998; *Zonder titel (jongen)*, 1998, tekeningen
 D.A.T. (Drawing Apart Together): Corinne Bonsma (1956) en Claudie de Cleen (1968), *Sneeuwitje en de geile dwergjes (recto)*, 2010; *Remind*, 2013, tekeningen
 Guido van Driel (1962), *Gasten bij een café; Naakte man wordt weggespoten*, tekeningen
 Cathelijn van Goor (1976), *Winkelcentrum Hong Kong*, 2013, tekening
 Lenneke van der Goot (1979), *Mensen in werveling*, 2014; zonder titel, 2014, tekeningen
 Rosemin Hendriks (1968), *Zelfportret*, tekening
 Rik van Iersel (1961), *Big Laugh*, 1991, tekening
 Marja Jansen (1960), *La Lettre*, 2002, tekening
 Anya Janssen (1962), *In between world Number 2*, 2013, tekening
 Nour-Eddine Jarram (1956), *Spookverschijning*, 2010, tekening
 Stefan Kasper (1983), *Zelfportret met gorilla*, tekening
 Arthur Kempenaar (1952), *Sneeuwman*, 2013, tekening
 Paul Klemann (1960), *1000x gebroken, 1000x gelijmd; Parende ganszwanen die zich met angstaanjagende snelheid vermenigvuldigen*, 2012, tekeningen
 Koen Ebeling Koning (1968), *Jongen die schoen uittrekt*, 2009, tekening
 Kees de Kort (1958), *Zonder titel*, 1999, tekening
 Arno Kramer (1945), *Jurkje*, zonder titel, 2012; zonder titel, 2014; zonder titel, 2014, tekeningen
 Sandra Kruisbrink (1961), *Zonder titel (Walvisbaard)*, tekening
 Robert Lambermont (1976), *Abstract*, 2012, tekening
 Charlotte de Lanoy, *space filling II; looks like sound*, 2013, tekeningen
 Pamela Marttin (1964), *T.H.O.M.*, 1995; *Initiation dress*, 1995, tekeningen
 Lara de Moor (1969), *Zonder titel (Zelfportret)*, 1999, tekening
 Eric de Nie (1944), zonder titel, 2003; zonder titel, 2012; zonder titel, 2012, tekening
 Kars Persoon (1954), *Figuur*, 2014, tekening
 Wouter van Riessen (1967), *Zonnebloemen*, 2014, tekening
 Ronald Ruseler (1950), *Gras*, 2014, tekening
 Nicole Schulze (1978), *Pink Flamingo*, 2013, tekening
 Roland Sohier (1950), *Waar nu heen?*, 2006, tekening
 Mirjam Somers (1971), *Zonder titel*, 2007, tekening
 Vincent Uilenbroek (1980), *Groene compositie*, 2013; *Revolutie*, 2011, tekeningen
 Emo Verkerk (1955), *Paul Beckman*, 2000, tekening
 Piet Warffemius (1956), *Bomen*, 2013, tekening
 Alicja Werbachowska (1939), *Compositie*, 2012, tekening
 Hans de Wit (1952), *Ruimteobjecten* 2014, tekening

Schenking de heer J. Storm van Leeuwen
 Anoniem (Nederland 17e eeuw) naar Karel van Mander (1548-1629), *Apostel Jacobus de Meerdere*, tekening

Schenking mevrouw prof.em. dr. I. Veldman
 Zacharias Dolendo (1561?-voor 1604), *Doornenkoning*, 1597, prenten
 Cornelis Drebbel (1572-1634), *Poezie. Uit de serie De Zeven Vrije Kunsten*, 1597, prent
 Philipp Galle (1537-1612), *De schrijver Safan leest koning Josias het wetboek voor*, 1569; *Het wetboek wordt voorgelezen voor het volk*, 1569; *Koning Josias laat de tempel van Baäl verwoesten*, 1569; *Koning Josias laat paard en wagens ter ere van de zon verwijderen*, 1569; *De vernietiging van de tempel van Astoret, Kemos en Milkom*, 1569; *De vernietiging van het altaar van Betel*, 1569; *Het doden van de priesters van Samaria*, 1569, prenten

Jacques de Gheyn II (1565-1629), *Kruisafname*, 1597; *Opstanding*, 1597, prenten

Schenking de heer J. Zwagerman
 Pieter Bijwaard (1955) en Joost Zwagerman (1963), *Na jaren*, prent

Aankopen

Aangekocht met steun van de BankGiro Loterij

Anton Mauve (1838-1888), *Houthakkers*, 1875, tekening
 Willem Roelofs (1822-1897), *Boslandschap*, schilderij

Aangekocht met steun van de Vereniging Rembrandt, de Stichting Nationaal Fonds Kunstbezit, het VSBfonds en de BankGiro Loterij

Johan (Jan) Lagoor (ca. 1622-1660/71), *Een groepje bomen*, tekening

Aangekocht met steun van de Vereniging Rembrandt, de Stichting Nationaal Fonds Kunstbezit, de Brook Foundation, het VSBfonds en de BankGiro Loterij
 Jan (Hans) Savery (1597-1654), *Twee kamelen*, tekening

Aangekocht met steun van de Vereniging Rembrandt, de Stichting Nationaal Fonds Kunstbezit, de heer M. de Clercq, het VSBfonds en de BankGiro Loterij
 Adriaen Verboom (ca. 1628-ca. 1670), *Duingezicht met waaiboom en reizigers*, tekening

Aangekocht met steun van de heer M. de Clercq
 Jacob Matham (1571-1631), *Berglandschap met watermolen en reiziger*, tekening

Aangekocht met steun van het Van Regteren Altena-Loman Fonds
 Jasper Hagenaar (1977), *Bollen*, 2014; *Man met propeller*, 2014, tekeningen
 Aline Thomassen (1964), *Zonder titel (Vrouw met draad)*, 2011, tekening
 Jonquil (1973), *Ups and downs*, 2012, tekening

Aangekocht met steun van Teylers Museum Vrienden Fonds

Jasper Hagenaar (1977), *Strand*, 2010, tekening
 Jonquil (1973), *A skull in the hand is better than a hand in your skull*, 2011; *St. Bernard*, 2012; *Dog to dog*, 2012; *The laydown, oftewel de kleine kieteldood*, 2012
 Harald Vlucht (1957), *Voor en na het meesterwerk. Roy Lichtenstein*, 2014, object
 Aline Thomassen (1964), *Zonder titel (Vrouw met vissen)*, 2011, tekening
 Piet Tuytel (1956), *Study site series*, 1990; *Zonder titel*, 1985; *Zonder titel*, 1998; *Twinpoints junction*, 1987; *Zonder titel*, 1998; *Zonder titel (achthoek)*, 1996, tekeningen
 Alicja Werbachowska (1939), *Zonder titel* 2, 2013, tekening

NUMISMATISCH KABINET

Schenken

Schenking mevrouw F. Beetstra-Dijk
 Andele Andeles (1687-1754), *Stedenpenning (landdagpenning) van Friesland met de buste van Willem Karel Hendrik Friso als stadhouder van Friesland*, zilver, 1731

Schenking College van Bestuur van de Erasmus Universiteit Rotterdam
 Pier van Leest (1958), *Eeuwfeestpenning Erasmus Universiteit Rotterdam*, brons, 2013

Schenking Geschiedkundige Vereniging Oranje-Nassau
 Frank Letterie (1931), *Huwelijk Engelbert I en Johanna van Polanen in 1403 en oprichting Vereeniging Oranje-Nassau Museum in 1923*, brons, 2003

Schenking de heer H. de Koning
 378 moderne Nederlandse penningen en ontwerpen

Schenking mevrouw J.E.Kruseman Aretz-Manger

Gerrit van Orden (1774-1854), *Handleiding voor verzamelaars van Nederlandsche Historiepenningen*, twee delen, Leiden 1825

Schenking mevrouw M. Lips

Anoniem, *Koningin Beatrix en prins Claus*, nikkel, 1980
 Yves Sampo, *Tien euro uit Frankrijk over Vercingétorix*, zilver, 2012
 Ludwig Wenckebach (1895-1962), *Rijksdaalder van koningin Juliana (1948-1980)*, zilver, 1959

Schenking de heer en mevrouw T. en R. Passon

Tijdschrift *De Muntkoerier*, jaargangen 1972 t/m 2014

Schenking familie P.J.W. Schuyf

Frank Letterie (1931), *Van Marum-penning, in 1987 uitgereikt aan J.W. Schuyf in Teylers Museum*, brons, 1987

Schenking de heer G. Steyn

Geer Steyn (1945), *Ontwerp voor de penning van Gay van der Meer, gemaakt van een papieren zakdoek*, papier, 1991
 Geer Steyn (1945), *Twee ontwerpschetsen voor de penning van Gay van der Meer*, papier, 1991

Schenking de heer J. van der Veen

Anoniem, *Penning van een universiteit*, messing, 1593
 Anoniem, *Geboorte van prinses Irene*, aan lint, 1939
 Johannes Wienecke (1872-1945), *Inhuldiging van Koningin Wilhelmina*, zilver, 1898
 Johannes Wienecke (1872-1945), *Prijspenning voor tennis*, zilver, 1934

Schenking de heer J. Villemain

Gerard van Loon (1683-1758), *Beschrijving der Nederlandsche Historipenningen*, twee delen, 's-Gravenhage 1723 en 1726

Schenking de heer M. Woestenburg
 670 Westfriese munten

Overige schenkingen

Pannos Goutzemisis en Luc Luyckx (1958), twee maal *Twee euro uit Nederland over de troonswisseling*, bimetaal; bimetaal en kunststof, 2014
 Jan-Alfons Keustermans en Luc Luyckx (1958), *Twee euro uit België over 100 jaar internationale vrouwendag*, bimetaal, 2011
 Roosje Klap (1973), Claudia Linders en Luc Luyckx (1958), *Twee euro uit Nederland over 200 jaar koninkrijk*, bimetaal, 2013
 Erwin Olaf Springveld (1959) en Luc Luyckx (1958), *Twee euro*, bimetaal, 2014; *Vijftig euromunten*, diverse metalen, 2014
 Diverse publicaties, geschonken door de heer A.J. de Koning, mevrouw A.E. Roodenburg-van Looy, de heer M. Woestenburg en de erven van Dr V. Zedelius

Aankopen

Maria van Gerwen, *Go, jaarpennning 2014 van de Vereniging voor Penningkunst*, brons, 2014.
 Bogomil Nikolov, *XXXIIIste FIDEM congres te Sofia*, brons, 2014

Bruiklenen

UITGAANDE KORTLOPENDE BRUIKLENEN

Nederland

Amsterdam, Christie's Amsterdam, *Alexander Bakker Korff. Voyeur van stand* 1 schilderij van Alexander Hugo Bakker Korff (1824-1882)

Amsterdam, Museum Het Rembrandthuis, *Briljant getekend. Portretten van Johannes Thopas* 1 tekening van Johannes Thopas

Amsterdam, Museum Het Rembrandthuis, *Oude tekeningen – Nieuwe namen* 1 tekening van Ludolf de Jongh en 1 tekening van Rembrandt van Rijn

Amsterdam, Stadsarchief Amsterdam, *Breitner in Amsterdam* 5 tekeningen en 2 schetsboekjes van George Hendrik Breitner

Apeldoorn, Paleis Het Loo Nationaal Museum, *Bloemenpaleis Het Loo* 1 tekening van Eelke Jelles Eelkema, 1 tekening van Oswald Wijnen, 1 schilderij van Wybrand Hendriks en 1 schilderij van Margaretha Roosenboom

Haarlem, De Hallen Haarlem, *Lucht! in de Nederlandse kunst sinds 1850* 1 tekening van Willem Roelofs

Haarlem, Frans Hals Museum, *Emoties. Geschilderde gevoelens in de Gouden Eeuw* 4 prenten van Rembrandt Harmensz. van Rijn

Haarlem, Historisch Museum Haarlem, *Van heks tot hacker. Criminaliteit en justitie van 1500 tot nu in Haarlem en Nederland*, 1 penning van Jean Mauger

Maastricht, Bonnefantenmuseum, *Beating around the bush # 4* 1 tekening van Aline Thomassen

Oss, Museum Jan Cunen, *Kruseman. Kunstbroeders uit de romantiek* 2 tekeningen van Hendrik Dirk Kruseman van Elten, 1 schilderij van Cornelis Kruseman en 1 schilderij van Jan Adam Kruseman jr.

Zwolle, Museum de Fundatie, *Van Gogh tot Cremer. Nederlandse kunstenaars in Parijs* 2 tekeningen van Otto Boudewijn de Kat

Buitenland

Aken, Suermondt-Ludwig-Museum, *Deaf, Dumb and Brilliant. Johannes Thopas Meisterzeichner* 1 tekening van Johannes Thopas

Antwerpen, MAS | Museum aan de Stroom, *Heilige plaatsen, heilige boeken* 1 prent van Giovanni Battista Piranesi

Parijs, Fondation Custodia Collection Frits Lugt, *Tussen notitie en droom. Werk op papier van Arie Schippers* 1 schetsboek van Arie Schippers

Parijs, Musée Jacquemart-André, *De Watteau à Fragonard, les fêtes galantes* 2 tekeningen van Jean-Antoine Watteau

Sofia, Archeologisch Museum, 33ste Congres van de International Art Medal Federation, 1 penning van Jennifer Hoes en 7 munten van diverse kunstenaars

LANGDURIGE BRUIKLENEN AAN DERDEN

Haarlem, Frans Hals Museum 1 schilderij van Cornelis van Haarlem, *Democritus*

Haarlem, Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen 1 schilderij van Geraldine van de Sande Bakhuyzen, *Rozen*

Den Bosch, Museum Slager 1 schilderij van Petrus Slager, *Portret F. Slager*

Amsterdam, Museum Het Rembrandthuis 1 prent van Rembrandt van Rijn en 2 prenten van Jan Lievens

INKOMENDE KORTLOPENDE BRUIKLENEN

De Romantische ziel. Schilderkunst uit Rusland en Nederland Brasschaat, Rademakers Collectie, 9 schilderijen
Moskou, Tretjakov Galerij, 26 schilderijen
Buitenaards. De jacht op planeten Amersfoort, collectie Govert Schilling, 1 boek en 1 object

Amsterdam, KNAW, 1 boek
Amsterdam, UvA Bijzondere Collecties, 2 boeken
Bergen (L), particuliere collectie, 1 boek
Den Haag, Koninklijke bibliotheek, 1 krant
Leiden, Universiteitsbibliotheek, 1 prent
Leiden, Museum Boerhaave, 4 boeken
Oud Zuilen, particuliere collectie, 1 object
Utrecht, Universiteitsbibliotheek, 2 boeken en 1 object

Op het eerste gezicht

Amsterdam, NIOD Instituut voor Oorlogs-, Holocaust- en Genocidestudies, 1 rapport en 1 fotoalbum
Amsterdam, Stadsarchief, 22 archiefstukken
Amsterdam, Flatland Gallery, 2 foto's
Berg en Dal, Nationaal Museum van Wereldculturen, 8 prenten, 19 boeken en 14 objecten
Berlijn, Berliner Gesellschaft für Anthropologie, Ethnologie und Urgeschichte Museum für Vor und Frühgeschichte, 1 boek en 26 foto's
Den Haag, Haags Gemeentearchief, 3 tekeningen
Den Haag, Galerie Arte Magica, 2 foto's
Gent, Museum dr. Guislain, 15 boeken, 2 objecten en 4 prenten
Groningen, Universiteitsmuseum, 3 schedels
Haarlem, Stichting Circusarchief Jaap Best, 5 circusposters
Haarlem, Luuk Wilmering, 15 foto's
Leiden, Museum Volkenkunde, 4 beelden
Leiden, Museum Boerhaave, 4 objecten en 1 schilderij
Leiden, Universiteitsbibliotheek, 12 foto's
Lelystad Nieuwland Erfgoed Centrum, 2 invullijsten
Lisse, Duncan Meeder collectie, 1 foto
Londen, UCL Library, University College, 4 borden met foto's, 28 foto's, 3 enveloppen, 1 briefje
Rouen, Musée Flaubert et d'Histoire de la Médecine, Rouen, 13 beelden
Turijn, Museo di Antropologia criminale 'Cesare Lombroso', 5 maskers, 9 tekeningen, 1 album, 6 foto's, 2 schedels
Utrecht, Willem Popelier, 39 foto's

Medische elektriciteit 1850 – 1900: de emancipatie van de elektrotherapie Purmerend, Collectie Jaap Slikker, 27 instrumenten

INKOMENDE LANGDURIGE BRUIKLENEN

De heer mr. J.M. Boll, 1 tekening van Avery Preesman, *Zonder titel*, 1988

Diverse particuliere collecties, 6 schilderijen: August Allebé, *Portret van Johannes Luden*; Jacob Buys (toegeschreven), *Groepsportret van de familie Heshuyzen*; Charles Howard Hodges, *Portret van Anthony Luden*; Frederik Hendrik Kaemmerer, *Portret van Jet Carbentus breiend in het duin*, 1873; Jan Adam Kruseman, *Portret van Anna Catharina Luden-Duker*, *Portret van Jacob Hendrik Luden*

Stichting Reinhold de Wilde, 7 tekeningen van Armando
De eerder in bruikleen gegeven werken van de Stichting Reinhold De Wilde staan vermeld in de voorgaande jaarverslagen.

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, 168 objecten (boeken, penningen, postzegels, prenten en diverse paraferalia) uit de collectie Boudewijn Büch en 1 tekening van Jacques de Gheyn II, *Studie van een boomstronk en een plant op een muur*

Vereeniging Haerlem, 1 gouden penning van Elias Voet junior, 1912, inclusief bruin leren doosje

Universiteit Leiden / De Nederlandsche Bank, 83 munten en 144 penningen

Stichting Roodenburg van Looy, munten uit de nalatenschap van de heer W. Roodenburg, met aanvulling, in totaal 1.371 stuks waarvan in 2014 zijn toegevoegd: anoniem, Stater van de Ambiani, goud, 65-50vC; dubbele sterling van Holland op naam van Jan I, zilver, 1296-1299; twee gulden, noodmunt van Breda, zilver, 1625; halve gulden, noodmunt van Haarlem, zilver, 1573; tien stuiver, noodmunt van Kamerijk, belegerd door

de prins van Parma, messing, 1581; twintig stuiver, noodmunt van Kamerijk, belegerd door de Spanjaarden, messing, 1595; daalder van zesendertig stuiver, noodmunt van Middelburg, zilver, 1572; 6 noodmunten van Oudenaarde, belegerd door Parma, 1582; kwart nooddaalder, noodmunt van Zierikzee, tin, 1575

De heer J. van der Veen, 11 penningen over diverse wereldtentoonstellingen, een eenzijdige penning van Desiderius Erasmus, een eenzijdige penning van Christina Metsys, een penning uit 1786 over Oranjegezinden in Den Haag en een vroedschapspenning uit 1599 van Utrecht. In totaal 15 stuks

De heer J. Slikker, Voltana Wimshurst elektriseermachine

Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen, 3 exemplaren van Isaac Newton, *Principia Mathematica*, eerste, tweede en derde druk

Raad van Advies

In 2014 is voor het eerst een Raad van Advies voor het museum ingesteld. De samenleving is sterk in beweging en daarom is het belangrijk om voldoende expertise voor het museum onder handbereik te hebben. Zo kan waar mogelijk tijdig voorgesorteerd worden op nieuwe trends. In de Raad van Advies is expertise samengebracht over, onder andere, nieuwe media, consumentengedrag, overheidsbeleid, ouderen en vormgeving.

Bij de eerste bijeenkomst op 21 augustus werd besproken hoe de toekomstige agenda van het museum eruit zou kunnen zien. De kansen en bedreigingen werden

in kaart gebracht. Geconstateerd werd dat het aantal ouderen toe zal nemen, de digitalisering vermeerdert, de overheid zich terugtrekt en successen uit het verleden geen garantie voor de toekomst zijn.

Naast de bijeenkomst zijn een aantal leden al concreet aan de slag gegaan met de vraagstukken van het museum. Zo heeft politicoloog Ruben Maes samen met het managementteam nagedacht over het komende beleidsplan. Oud-directeur Google Nederland Joris Tinbergen heeft de afdeling Publiekszaken geadviseerd over de nieuwe website die in 2015 gereed moet zijn.

De samenstelling van de Raad van Advies was per 31 december als volgt:

- Drs. Ineke Bussemaker, *Directeur betalen & Sparen Rabobank Nederland*
- Prof. dr. Pearl Dykstra, *Hoogleraar Empirische Sociologie Erasmus Universiteit Rotterdam*
- Drs. Ruben Maes, *Strategisch communicatie adviseur*
- Ir. Stani Michiels, *Beeldend kunstenaar en architect*
- Drs. Joris Tinbergen, *Oud-directeur Google Nederland*

Voor het vak CKV hebben wij als culturele activiteit dit museum gekozen. We hadden er eerst geen zin in, maar we werden overdonderd door de schoonheid van het museum en de variatie van de schilderijen. Het is leuk voor jong & oud. We hebben genoten!

Isa & Meike, van het Schoter SG, 8 maart 2014

Stichtingen

TEYLERS STICHTING

Pieter Teyler van der Hulst (1702-1778) heeft bij testament Teylers Stichting in het leven geroepen om de godsdienst, kunst en wetenschap aan te moedigen en om behoeftigen te ondersteunen. Teylers Stichting is eigenaar van het gebouw en de collecties van Teylers Museum. Sinds 1981, het jaar waarin Teylers Museum structurele overheidssubsidie toegekend kreeg, heeft Teylers Stichting het beheer van het museum door middel van een convenant overgedragen aan de Stichting tot Beheer en Instandhouding van Teylers Museum.

Teylers Stichting is verantwoordelijk voor twee in het testament genoemde Genootschappen, te weten het Godgeleerd Genootschap en het Tweede Genootschap. Ter stimulering van de wetenschap schrijven de leden van de beide Genootschappen jaarlijks een prijsvraag uit en geven lezingen in het museum.

In november reikte het Tweede Genootschap een gouden penning uit aan professor dr. Alexander van Eck voor zijn inzending *Beeldenstorm in glas; over de Goudse glazen*. Dr. Van Eck is hoogleraar kunstgeschiedenis en modetheorie aan de Universiteit van Izmir, Turkije. Ook heeft de Stichting twee leerstoelen opgericht aan de Universiteit Leiden. De leerstoel 'Geschiedenis van de natuurwetenschappen' wordt sinds 2007 bekleed door professor dr. Frans van Lunteren. Hij richt zijn onderzoek op de geschiedenis van de Nederlandse natuurwetenschappen tussen 1815 en 1940 en Teylers Museum in het bijzonder.

Professor dr. Eric Jorink bekleedt sinds 2013 de tweede leerstoel, 'Verlichting en religie in historisch en sociaal-cultureel perspectief'. Hij houdt zich onder meer bezig met de raakvlakken tussen geloof, kunst en wetenschap in de Verlichting, meer in het bijzonder met het ontstaan van collecties en musea.

Teylers Godgeleerd Genootschap bestond in 2014 uit de volgende leden:

- Prof. dr. M. Barnard, hoogleraar Praktische Theologie/Liturgiewetenschap aan de Protestantse Theologische Universiteit, bijzonder hoogleraar Liturgiewetenschap aan de VU Amsterdam
- Prof. dr. H.L. Beck, hoogleraar Godsdienstwetenschap, in het bijzonder van de Islam, Faculteit der Geesteswetenschappen, Universiteit Tilburg
- Prof. dr. Eric Jorink, onderzoeker aan het Huygens ING en bijzonder Teylers hoogleraar Verlichting en Religie in historisch en sociaal cultureel perspectief, Faculteit der Geesteswetenschappen, Universiteit Leiden
- Dr. V. Kal, universitair hoofddocent Wijsbegeerte aan de Faculteit der Geesteswetenschappen, Universiteit van Amsterdam
- Prof. Dr. M.J.J. Menken, hoogleraar Nieuwe Testament, Faculteit Katholieke Theologie, Universiteit van Tilburg
- Prof. dr. E. Noort, honorair hoogleraar Oude Testament, Rijksuniversiteit Groningen
- Prof. dr. E.G.E. van der Wall, hoogleraar geschiedenis van het christendom, Universiteit Leiden

Teylers Tweede Genootschap bestond in 2014 uit de volgende leden:

- Prof. dr. W. van Anrooij, hoogleraar Nederlandse Letterkunde tot de Romantiek, Universiteit Leiden
- Dr. Y.L. Bleyerveld, freelance kunsthistoricus, gespecialiseerd in de Nederlandse kunst van de zestiende eeuw, in het bijzonder prent- en tekenkunst
- Prof. dr. F.H. van Lunteren, hoogleraar Geschiedenis van de Natuurwetenschappen aan de Vrije Universiteit Amsterdam en aan de Universiteit Leiden en bijzonder Teylers hoogleraar
- Drs. A. Pol, oud-conservator Geldmuseum, Utrecht
- Dr. ir. W. van Saarloos, directeur Stichting FOM te Utrecht
- Prof. dr. N.C.F. van Sas, hoogleraar geschiedenis na 1750, Universiteit van Amsterdam
- Prof. dr. I.M. Veldman, emeritus hoogleraar kunstgeschiedenis, Vrije Universiteit
- Prof. dr. L.E.M. Vet, directeur Nederlands Instituut voor Ecologie (NIOOKNAW) en buitengewoon hoogleraar evolutionaire ecologie, Wageningen Universiteit

Teylers Stichting wordt, zoals in het testament bepaald, bestuurd door een college van vijf Directeuren. In 2014 hadden hierin zitting:

- Mr. J.J. van Es
- Mr E.H. Huisman
- Mr. J.E. Trip, *presiderend directeur en penningmeester*
- Mevrouw R.A.M. van Voorst van Beest-Gunst, *secretaris*
- Mr. C.G.A. van Wijk

TEYLERS MUSEUM VRIENDEN FONDS

Het Teylers Museum Vrienden Fonds is een onafhankelijke stichting die in de breedste zin van het woord steun verleent aan Teylers Museum in Haarlem. De stichting heeft de culturele ANBI status.

De Stichting Vrienden van Teylers Museum die in 1975 werd opgericht en het Teylers Museum Fonds dat sinds 1992 bestond, zijn in 2014 gefuseerd tot het Teylers Museum Vrienden Fonds. De doelstelling van het Vrienden Fonds is het bevorderen van de bloei van Teylers Museum. Dit doel wil het Fonds bereiken door het bijeenbrengen en beheren van bijdragen van betrokken vrienden, periodieke schenkers en andere begunstigers uit binnen- en buitenland.

De fusie was een gevolg van beleidsbeslissingen die in beide besturen gemaakt werden op basis van een plan voor particuliere fondsenwerving. Het doel van de fusie van beide stichtingen is om meer helderheid over de verschillende mogelijkheden tot doneren te geven en daarnaast de verbondenheid van alle gevers met het museum te bevorderen.

Naast Vrienden, Bijzondere Vrienden en Sterrenwachters werd aan het eind van het jaar ook een Lorentz Kring opgericht. Deze kring draagt specifiek bij aan wetenschap- en techniek projecten van het museum, te beginnen met de heropening van het Lorentz Lab. Voor het Vrienden Fonds werd een nieuwe huisstijl ontwikkeld en de administratie werd geprofessionaliseerd.

De vriendenbijdragen worden jaarlijks gebruikt om het museum te steunen bij diverse projecten op de korte en middellange termijn. De bijdragen van de Sterrenwachters gaan deels in een op de toekomst gericht endowment-vermogen. Het Vrienden Fonds doet jaarlijks donaties aan Teylers Museum, en ondersteunt daarmee concrete projecten en activiteiten van het museum.

In 2014 telde het Fonds 1543 Vrienden, 16 Bijzondere Vrienden, 90 Sterrenwachters en 2 Lorentz Kring leden. De donaties van deze gevers, samen met enkele bijzondere schenkingen en nalatenschappen, zorgden voor € 208.427 aan bijdragen.

Het Fonds behaalde met de beleggingen dankzij een matig defensief beleggingsprofiel in 2014 een positief rendement van 12,13%, te weten € 417.526 (economische marktwaarde op 31 december 2014).

Het Teylers Museum Vrienden Fonds heeft in 2014 een donatie kunnen doen aan het museum van € 259.000. Het overgrote deel van de donatie is bestemd voor de funding van het Lorentz Lab dat Teylers Museum in 2016 wil openen als onderdeel van de vaste presentatie. Het overige bedrag is onder andere gebruikt voor de aankoop van moderne tekenkunst en gratis Zwaan-kleef-aan rondleidingen voor het grote publiek.

Voorts zijn geoormerkte giften die het Fonds ontving gedoneerd aan Teylers Museum. Een daarvan kwam via de American Friends of Teylers Museum en was bestemd voor de aankoop van twee tekeningen: Jan van der Straet, called Stradanus (1523-1605), *Crocodile Hunt*, c. 1575 en Josephus Augustus Knip (1777-1847), *Hilly Landscape with Trees*, c. 1822. Een gift in naam van Anneke Wertheim werd gedaan ten behoeve van een verhalentraining voor de rondleiders. Een gift van mevrouw Salzman was bestemd voor de Van Gelder lezing voor penningkunst.

Vrienden, Sterrenwachters en Kringleden hebben deelgenomen aan de 8 speciale evenementen en excursies die het museum speciaal voor hen heeft georganiseerd: Op 11 maart was er een speciale welkomst-avond voor de nieuwe vrienden uit het voorgaande kalenderjaar. Zij kregen een rondleiding op de tentoonstelling *De Romantische ziel* en deden de app tour *Hoe klinkt een schilderij*. Op 12 april was de Voorjaarsdag met verzamelaar Jaap Slikker die oude natuurkundige instrumenten demonstreerde. Om trouwe Sterrenwachters die al 10 of 15 jaar het museum structureel steunen door middel van een

periodieke schenking te bedanken, werd een bijzondere kunstbeschouwing gehouden op 5 juni. Op 17 juni volgde de private view van de tentoonstelling *Buitenaards*. *De jacht op planeten*. De Vriendenexcursie op 19 september ging dit jaar naar de Kinderdijk en naar Dordtyard. De Sterrenwachtreis voerde dit jaar naar Duitsland. Wegens overgrote belangstelling werden er twee reizen georganiseerd. De Najaarsdag vond plaats op 4 oktober. Conservator Bert Sliggers gaf een vooruitblik op de tentoonstelling *Op het eerste gezicht*. Daarna was er het traditiegetrouwe kijkje achter de schermen, waar medewerkers van het museum vertellen wat hen bezig houdt. Tot slot was er de Sterrenwachteravond op 25 november, waar gefocust werd op de tentoonstelling *Philip Akkerman – Tekeningen*. Een speciale commissie bestaande uit Madelon Steenstra Toussaint en bestuurslid Marc Wesseling bereidde in samenwerking met het museum het tweejaarlijkse fundraising gala voor. De avond met het thema *Heropen het Lorentz Lab*, was een groot succes.

Het Bestuur van het Fonds is sinds de fusie in oktober 2014 gewijzigd. Een aantal bestuursleden uit de voormalige stichtingen heeft afscheid genomen: Marjolein Adriaanse, Jannet Bonset en Marijke Naber (namens het museum) van de Stichting Vrienden van Teylers Museum, Ientje Lindenbergh-Sluis en Petra de Wolf van Teylers Museum Fonds. Het fonds en het museum zijn hen veel dank verschuldigd voor hun jarenlange inzet. De overige bestuursleden hebben zitting in het nieuwe bestuur van het Teylers Museum Vrienden Fonds, dat in deze nieuwe samenstelling twee maal bijeenkwam. Bij deze vergaderingen waren Marjan Scharloo, directeur en Marijke Naber, hoofd Fondsenwerving van Teylers Museum aanwezig.

Dankzij de generositeit en steun van vele particuliere vrienden, begunstigers, schenkers en legatoren kan het museum steeds meer mensen, jong en oud, enthousiast maken voor kunst en wetenschap. Het bestuur van het Teylers Museum Vrienden Fonds, de museumdirectie en de afdeling fondsenwerving zijn hen daarvoor zeer

erkentelijk. Zo kunnen wij ons steentje bijdragen aan het doorgeven van de rijke geschiedenis van Teylers Museum aan de komende generaties.

Het bestuur van het Teylers Museum Vrienden Fonds is onbezoldigd en de samenstelling was per 31 december 2014 als volgt:

Mr. Th. W. (Thomas) van Grafhorst, *voorzitter*

Drs. A. (Lex) Boogaarts MBA CAIA, *penningmeester*

Ir. C. (Kick) van Bladeren

Mw. mr. A.M. (Andrea) Davina

Mr. J.J. (Hans) van Es, *namens*

Teylers Stichting

Drs J. (Jaap) Reesink

Mr. M.J. (Marc) Wesseling

TEYLERS Vrienden Fonds

GELIEERDE STICHTINGEN

Stichting Van Regteren Altena-Loman Fonds

De stichting heeft als doel het verlenen van financiële steun aan Teylers Museum voor uitbreiding van de collecties tekeningen en prenten, munten en penningen, fossielen en mineralen, boeken voor de handbibliotheken en voor de Natuurwetenschappelijke Bibliotheek. De stichting schenkt op verzoek van de directeur van Teylers Museum bedragen ten behoeve van de uitbreiding van de bovenstaande collecties.

In 2014 is een bijdrage van € 3360 gedaan voor de aankoop van tekeningen van Jasper Hagenaar, Aline Thomassen en Jonquil door het museum.

Het bestuur van het Van Regteren Altena-Loman Fonds is in 2014 eenmaal bijeengekomen en was als volgt samengesteld:

Mevrouw drs. F. van Regteren Altena, *aftredend voorzitter*

Mr. L.D. van Regteren Altena, *toetredend voorzitter*

Mevrouw drs. M. Scharloo, *penningmeester/secretaris*

Mr. J.E. Trip, *bestuurslid*

Dr. M.C. Plomp, *bestuurslid*

Stichting Roodenburg van Looy

De stichting heeft ten doel het verkrijgen, bewaren, beheren, uitbreiden en in stand houden van de muntenverzameling, schilderijenverzameling en de andere verzamelingen op het gebied van kunst, kunstnijverheid en boeken, bijeengebracht door de heer Willem Roodenburg Senior, de heer drs. Willem Roodenburg Junior en mevrouw Anna Elisabeth Roodenburg-van Looy.

De stichting tracht haar doel onder andere te bereiken door haar verzamelingen onder te brengen in Teylers Museum.

In 2014 breidde de stichting haar bij Teylers Museum beheerde collectie uit met diverse aankopen.

Het bestuur kwam in 2014 twee maal bijeen en was als volgt samengesteld: Mevrouw A.E. Roodenburg-van Looy, *aftredend voorzitter*

Drs. Marina Aarts, *toetredend voorzitter*

Drs. J.H. Schröder, *penningmeester*

en waarnemend voorzitter

Dr. M.C. Plomp, *secretaris*

Stichting Fonds Matthijs de Clercq

De in 2004 opgerichte stichting heeft als doel het verlenen van financiële steun aan Teylers Museum voor uitbreiding van de tekeningencollectie. Het kapitaal van de stichting is bijeengebracht door de heer Matthijs de Clercq.

In 2014 werden zes tekeningen aangekocht door Teylers Museum, die (mede) gefinancierd werden door deze stichting.

Het bestuur was in 2014 als volgt samengesteld:

Mevrouw drs. M. Scharloo, *voorzitter*

Dr. M.C. Plomp, *bestuurslid*

Mr. J.E. Trip, *bestuurslid*

Stichting Circusarchief Jaap Best

De doelstelling van deze stichting is het bewaren, beheren, onderhouden en in stand houden, aanvullen en uitbreiden en voor een breed publiek toegankelijk maken van de verzameling circusaffiches e.d. van Jaap Best. Deze collectie valt niet onder de primaire doelstelling van Teylers Museum. Teylers Museum ontvangt een vergoeding voor de opslag en beheer van de collectie.

De circuscollectie wordt gepresenteerd op de website www.circusmuseum.nl.

Met 7.359 affiches, 7.931 foto's, 400 prenten, 7 objecten, 46 zeldzame bladerboeken en ruim 970 (in 2014) programma's, pamfletten, brieven is de website het grootste virtuele circusmuseum ter wereld. In 2014 keken 7.505 gebruikers naar 116.766 webpagina's en bleven gemiddeld 4:27 minuten op de site. De meeste bezoekers kwamen uit Nederland, gevolgd door Duitsland, Japan en de Verenigde Staten. 72 % van de bezoekers bezocht de site voor het eerst.

De stichting werkt samen met Bijzondere Collecties van de Universiteit van Amsterdam in het Overleg Circus Collecties Nederland (OCCN) aan een digitaliseringsproject (Metamorfoze). De stichting heeft in 2014 vijf circusaffiches uitgeleend ten behoeve van de tentoonstelling *Op het eerste gezicht* in Teylers Museum en een affiche aan museum Het Huis van Alijn in Gent voor de tentoonstelling *Chapeau*. Digitale bestanden werden aangeleverd voor diverse publicaties en voor een tentoonstelling in het TheaterFigurenMuseum in Lübeck.

Het bestuur kwam in 2014 twee keer bijeen en was als volgt samengesteld: Mevrouw Drs. M. Scharloo, *voorzitter* B.C. Sliggers Mr. H.J. Voogd, *penningmeester* D.H. Vrieling

Weer een keer helemaal bijgetankt. Dit is mijn meest favoriete museum van Nederland.

Annelies Stierp, 24 april 2014

Personeel

Het aantal FTE's in dienst van het museum was gemiddeld 39,1 (78 personen). Wanneer de grote groep vrijwilligers en rondleiders wordt meegerekend, zijn er circa 160 personen werkzaam in het museum. Het ziekteverzuim in 2014 was 5,7% tegenover 3,9% in 2013. Er was geen arbeidsgebonden verzuim.

In 2014 waren de volgende personen werkzaam in Teylers Museum:

BESTUUR EN PERSONEEL

Bestuur en directie

Mevr. drs. M. Scharloo, *Directeur / Bestuurder*

Managementteam

Drs. M.A.E. Hommel, *hoofd Publiekszaken*

Dr. M.C. Plomp, *hoofdconservator Kunstverzamelingen*

Mevr. drs. T. van der Spek, *hoofdconservator Wetenschap (vanaf 1 juni)*

Herman Voogd, *hoofd Bedrijfsvoering (tot 1 juni)*

Mevr. W. Wijngaards, *zakelijk leider (vanaf 18 augustus)*

Fondsenwerving

Mevr. drs. M.Th. Naber, *hoofd Fondsenwerving*

Mevr. H.E. Werner MA, *medewerker Fondsenwerving*

Afdeling Publiekszaken

J. Blijleven, *medewerker Digitalisering*

Mevr. F.M. Budding MA, *medewerker Communicatie & Marketing*

Mevr. G.F. Doorlag, *medewerker Publiekszaken*

Mevr. drs. A. Groentjes, *medewerker Communicatie & Marketing (vanaf 29 september)*

Mevr. A. Iking, *projectleider Lorentz Lab (vanaf 30 december)*

Mevr. drs. F.E. Kroon, *medewerker Educatie*

Mevr. F. Pansters MA, *medewerker Digitalisering / Online Media*

A.E. Pelt, *medewerker Tentoonstellingen*

Mevr. drs. K. Scheepens, *medewerker Communicatie & Marketing (van 20 januari 2014 t/m 30 september)*

N.H. Vennik, *medewerker Technische Dienst*

M. Zegel, *fotograaf*

Afdeling Kunst

T. van Druten MA, *conservator Tentoonstellingen Kunstverzamelingen*

E. Fens, *medewerker Papierrestauratie-atelier Kunstverzamelingen (t/m 30 september)*

Mevr. R.E. van Gulik, *hoofd Papierrestauratieatelier Kunstverzamelingen*

Mevr. N.E. Kersten-Pampiglione, *medewerker Papierrestauratieatelier Kunstverzamelingen*

E.M. Koek, *medewerker Papierrestauratieatelier Kunstverzamelingen*

Mevr. C.S. Langedijk, *medewerker Collectie Kunstverzamelingen*

Drs. J.E.L. Pelsdonk, *conservator Numismatisch Kabinet*

Drs. C. Baron van Tuyl van Serooskerken, *honorair conservator*

Afdeling Wetenschap

Mevr. M.M. van Hoeken, *medewerker Bibliotheek*

Drs. M.A.M. van Hoorn, *conservator Fysisch Kabinet / bibliothecaris / archiefbeheerder (t/m 31 mei)*

J.W. Pette, *restaurator Fysisch Kabinet (free lance)*

B.C. Sliggers, *gastconservator Tentoonstellingen*

Dr. A.S. Schulp, *honorair conservator Paleontologie (vanaf 1 september)*

Mr. H.J. Voogd, *hoofd Collectiebeheer (vanaf 1 juni)*

Afdeling Bedrijfsvoering

Mevr. J. Akkerman, *hoofd Financiële Administratie en Commerciële Zaken*

Mevr. Ir. V. Bongers, *hoofd Gebouwen*

Mevr. drs. R.E. Compagner, *medewerker Personeelsadministratie en Commerciële Zaken*

Mevr. M. Dronkert, *assistent Winkel (vanaf 29 december)*

Mevr. G.W.S. de Koning-Pater, *huismeester en coördinator Winkel*

Drs. W. Meyboom, *systeembeheerder*

P.J. Rietveld, *medewerker Financiële Administratie en Commerciële Zaken*

Mevr. C.M. Stroomer, *medewerker Winkel (t/m 14 september)*

B.N. Wolff, *medewerker Onderhoud*

Mevr. L. IJpelaar MA, *officemanager*

Beveiliging en Facilitaire Zaken

J.G.P. Janssens, *hoofd Beveiliging en Facilitaire Zaken*
Mevr. W. Jansen, *medewerker Beveiliging*
W. de Jong, *medewerker Beveiliging*
E.N. van Katswaarde, *medewerker Beveiliging*
L.J. Komduur, *medewerker Beveiliging*
F.M. Loerakker, *medewerker Beveiliging*
H. Meneceur, *medewerker Beveiliging*
E.M. Mulder, *medewerker Beveiliging*
Mevr. A. Planting-Haringsma, *medewerker Huishoudelijke Dienst*
F.C.I. Rijkes, *medewerker Beveiliging*
Mevr. V.E.M. Schoots, *medewerker Beveiliging*
Mevr. D. Smakman, *medewerker Beveiliging*
J.C.F. Veldkamp, *medewerker Beveiliging*
R. van der Woerdt, *medewerker Beveiliging (t/m 30 september)*

Oproepkrachten

W.W. van den Akker, *medewerker Lab*
Mevr. S. Almeloo, *medewerker Lab (vanaf 1 oktober)*
Mevr. J. Bartelink, *medewerker Lab (vanaf 1 oktober)*
M. Bartelink, *medewerker Lab (vanaf 1 oktober)*
Mevr. S.M. Blokland, *medewerker Publiekszaken*
Mevr. R. van Buuringen, *medewerker Lab*
S.C. Draijer, *medewerker Lab*
E. Dubbeldam, *medewerker Lab (vanaf 1 oktober)*
Mevr. J. Eising, *medewerker Beveiliging (vanaf 1 februari)*
Mevr. A.S. Hommel, *medewerker Bedrijfsvoering*
Mevr. A. Kolenberg, *medewerker Beveiliging (vanaf 1 februari)*
Mevr. A. Kos, *medewerker Beveiliging (vanaf 18 oktober)*
B.W. Koster, *medewerker Beveiliging*
Mevr. A.H. Kramer, *medewerker Publiekszaken (t/m december)*
J.M. van Kuik, *medewerker Lab*
Mevr. M.J. van Leijden, *medewerker Lab*
Mevr. C. van de Nes, *medewerker Beveiliging (vanaf 1 februari)*
Mevr. I.M. Nieuwenhuijs, *medewerker Lab*

Mevr. J. Noteboom, *medewerker Beveiliging (vanaf 1 februari)*
Mevr. R. Nuijens, *medewerker Beveiliging (vanaf 18 oktober)*
Mevr. A. Rooijmans, *medewerker Beveiliging (vanaf 1 februari)*
Mevr. J.J. Scholten, *medewerker Lab*
Mevr. T. Smeenk, *medewerker Lab (vanaf 1 oktober)*
Mevr. B. Stokkers, *medewerker Lab (vanaf 1 oktober)*
Mevr. T. Visser, *medewerker Beveiliging (vanaf 18 oktober)*
N. Voogd, *medewerker Lab (vanaf 1 oktober)*
Mevr. M. Wentink, *medewerker Beveiliging*
Mevr. V.S. Wilmering, *medewerker Publiekszaken (t/m 31 augustus)*

Vrijwilligers afdeling Kunst

Mevr. drs. C.A. Arnold, *medewerker Restauratieatelier*
W. Groeneveld, *medewerker Restauratieatelier*
Mevr. F.C. van Hijum MA, *medewerker Kunstverzamelingen (vanaf 23 januari t/m 30 april)*
Mevr. A.A.P. Poutsma, *medewerker Bibliotheek Kunstverzamelingen*
Mevr. C. Schoonhoven-Eschbach, *medewerker Bibliotheek Kunstverzamelingen*
W. te Slaa MA, *medewerker Kunstverzamelingen (vanaf 28 november)*
Mevr. S. Stemerding MA, *medewerker Kunstverzamelingen (t/m 4 maart)*

Vrijwilligers afdeling Wetenschap

F. Bleijendaal, *medewerker Wetenschappelijke Collecties (vanaf 1 februari)*
H. Franse, *medewerker Wetenschappelijke Collecties*
Prof. Dr. D. den Hengst, *medewerker Wetenschappelijke Collecties (vanaf 1 augustus)*
Mr. J. Stobbe, *medewerker Wetenschappelijke Collecties (vanaf 1 augustus)*

Vrijwilligers afdeling Publiekszaken

Mevr. I. de Boer-Kleinman, *medewerker Kunst & Vliegwerk*
Mevr. F.C. van Hijum MA, *medewerker Publiekszaken (vanaf 1 mei t/m 27 juni)*
W. Koops, *medewerker Publiekszaken*
I.J.F. Kroon van Diest, *medewerker Kunst & Vliegwerk*
Mevr. H. Krijnen, *medewerker Kunst & Vliegwerk*
Mevr. G. Negenborn, *medewerker Kunst & Vliegwerk*
Mevr. J. van Ommeren, *medewerker Kunst & Vliegwerk*
Mevr. A.A.P. Poutsma, *medewerker Publiekszaken*
H. Scheffer, *medewerker Publiekszaken*
Mevr. H. Wessels, *medewerker Kunst & Vliegwerk*
Mevr. L. Willems, *medewerker Publiekszaken*

Vrijwilligers afdeling Bedrijfsvoering

Mevr. A. Anspach, *medewerker Winkel*
Mevr. drs. C.A. Arnold, *medewerker Archief*
Mevr. P.M. van Bladeren-Viëtor, *medewerker Archief*
Mevr. E. Blom, *medewerker Winkel*
Mevr. C.H. Borkent, *medewerker Winkel*
Mevr. J. Bremmers, *medewerker Winkel (t/m 31 augustus)*
P. Broekman, *medewerker Winkel*
Mevr. H.M. Dutilh-von Schmidt Seidlitz, *medewerker Winkel*
Mevr. J. Emerson, *medewerker Winkel*
Mevr. M. Faber, *medewerker Winkel (t/m 31 augustus)*
H. Franse, *medewerker Winkel*
Mevr. L. Gebing, *medewerker Winkel*
Mevr. A. Groen, *medewerker Winkel*
Mevr. G. Hamminga, *medewerker Winkel*
Mevr. A.A.C.W. van Kesteren, *medewerker Archief*
Mevr. J. van Keulen, *medewerker Winkel*
Mevr. B. van der Klooster, *medewerker Winkel*
Mevr. E. Kuiper, *medewerker Winkel*
Mevr. J. Langedijk, *medewerker Winkel*
Mevr. S. Loedeman, *medewerker Winkel*
P. Loomans, *medewerker Winkel (t/m 28 februari)*

Mevr. H.M. de Lugt, *medewerker Winkel*
Mevr. O. Magis, *medewerker Winkel*
Mevr. W. Mol, *medewerker Winkel*
Mevr. D. Mol-Blinxma, *medewerker Winkel*
Mevr. P. Muller, *medewerker Winkel*
Mevr. P. van Nieuwkoop, *medewerker Winkel (t/m 31 maart)*
Mevr. W. Odekerken-Montfoort, *medewerker Winkel*
Mevr. P. Peterse, *medewerker Winkel*
R. Roetman, *medewerker Winkel*
Mevr. M. Schellart, *medewerker Winkel*
Mevr. L. Schornagel, *medewerker Winkel*
Mevr. L. Schumm-Tensen, *medewerker Winkel*
Mevr. J. Stemp, *medewerker Winkel*
T. Voet, *medewerker Winkel*

Stagiaires

Mevr. K. Entius, *Beveiliging (t/m 31 juli)*
O. Garcia Koel, *Publiekszaken (27 januari t/m 17 april)*
Mevr. E. de Goede, *Kunstverzamelingen (van 3 februari t/m 31 juli)*
Mevr. S. Lawson, *Restauratie atelier (van 2 september t/m 30 september)*
Mevr. S. van der Lee, *Publiekszaken (van 3 februari t/m 30 mei)*
Mevr. T. Steinbach, *Restauratie atelier (van 1 oktober 2013 t/m 30 januari)*
J. Tesselaar, *Beveiliging (t/m 28 januari)*

Rondleiders en museumdocent

A.J.Q. Alkemade
P. Bakker
C. Berg Smiets
P.M. Broekens
B.C. Caron
D. Geelen
P. van Graafeiland
Mevr. L. Hemelaar-van der Boom (t/m 22 januari)
Mevr. B. van Heurn
Mevr. E. Hoekstra
Mevr. L. 't Hooft-van der Linden
Mevr. A. Hoogland-Snackers
Mevr. A. Kodde-van Marle
K. van der Lee
Mevr. drs. D.B. Lentz
R. Middelburg
Mevr. A.M.E. Nibbering, *docent Kunst & Vliegwerk*

Mevr. L. Oostdam, *docent Kunst & Vliegwerk*
Mevr. M.M. Ram
Mevr. R. Roebbers (vanaf 15 januari)
Mevr. A. Schreuder
H. Siebenga
B. Vernooy
Mevr. drs. A. Wilhelmus-Koning

ONDERNEMINGSRAAD

Zoals de CAO voorschrijft, heeft Teylers Museum een Ondernemingsraad, die een belangrijke rol vervult in de organisatie om knelpunten te helpen signaleren en mee te denken over de toekomst.

De Ondernemingsraad bracht positief advies uit over de groepsgewijze werving van studenten en het onderbrengen van de afdeling (digitale) fotografie bij de afdeling Publiekszaken. De raad ging zonder adviesaanvraag akkoord met de verschuiving van Schoonmaak naar Facilitaire Zaken.

De volgende onderwerpen hadden in 2014 de aandacht van de OR: financiële zaken (jaarrekening 2013, prognoses, bezuinigingen, nieuwe erfgoedwet, laatste ontwikkelingen op financieel gebied), Fundatiehuis/Lorentzlab, invulling vacatures, nieuwe afdeling wetenschap en het organogram, duurzaamheid, de inhoud van de functie Zakelijk leider, de telefooncentrale en de Raad van Toezicht. Op het gebied van personele zaken werd de kennisoverdracht, een levensfase-

bewust personeelsbeleid, de handleiding functioneringsgesprekken, de instructie beveiligers, het functiehuis/ORBA-handboek, de vertrouwenspersoon, het personeelsbeleid m.b.t. vakantiedagen en de Cafetariaregeling, de woon- en werkverkeerregeling, het beleidsplan vrijwilligersbeleid, de vacature beveiliging en de evaluatie van de kassamedewerkers besproken. Ten slotte werden de vernieuwde BHV en CHV plannen onder de loep genomen.

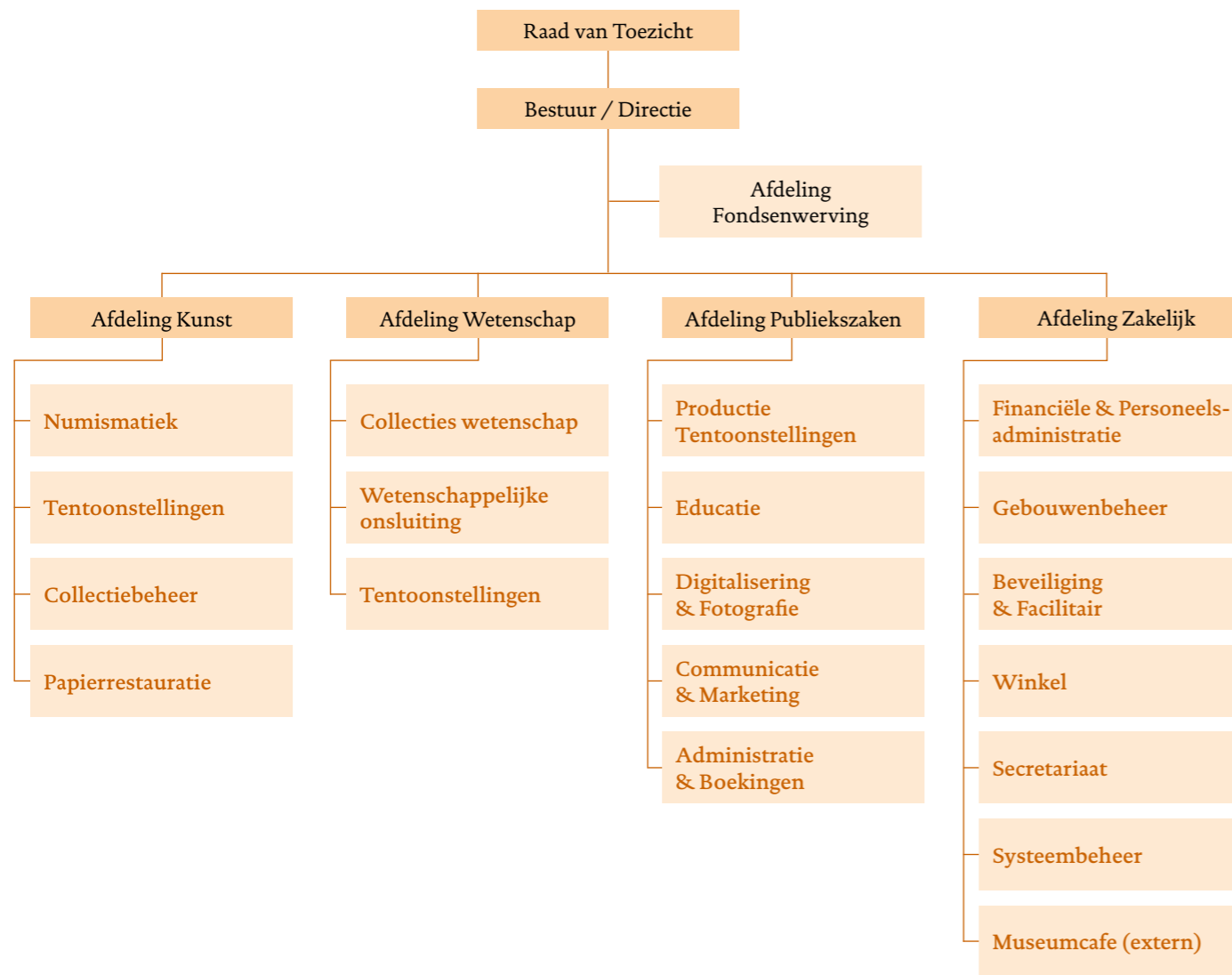
De Ondernemingsraad vergaderde in 2014 zes keer en had zes maal overleg met de directeur. Op 26 november vergaderde de OR met de voorzitter van de Raad van Toezicht. Op 20 mei vond de jaarlijkse achterbanraadpleging plaats waarin het organogram, functiehuis, vrijwilligersmanagement en de duurzaamheid werd besproken.

Fieke Kroon kondigde aan dat zij haar functie als secretaris (en daarmee haar lidmaatschap van de OR) per 1 januari 2015 wilde neerleggen. Er werden derhalve verkiezingen uitgeschreven. Er meldde zich 1 kandidaat, die conform artikel 9 van het Reglement van de Ondernemingsraad van Teylers Museum geacht is te zijn gekozen. De medewerkers van het museum, de Ondernemingsraad zelf en de directie zijn Fieke veel dank verschuldigd voor haar jarenlange inzet voor de OR.

De OR was in 2014 als volgt samengesteld: Eric Mulder, *voorzitter*
Fieke Kroon, *secretaris*
Nadia Kersten

Wat is het hier toch mooi. Elke keer komen we weer met een ander kind... moge het eeuwig blijven bestaan!

Jennelle & Tijmen, Uithoorn, 15 februari 2014

Dit compacte museum, dat een combinatie van kunst en wetenschap presenteert, was voor mij een schot in de roos. Je weet niet wat je ziet! Een schatkamer van oude wetenschappelijke instrumenten, edelstenen, fossielen en schilderijen maken dat je ogen te kort komt. Je verwacht bijna Newton of Huygens tegen te komen in een van de zalen.

H de Hoon, Heerlen, via Tripadvisor, 14 augustus 2014

Externe activiteiten en publicaties van medewerkers

EXTERNE ACTIVITEITEN

Vivan Bongers

'Toekomst voor ons verleden?', lezing op symposium over de hedendaagse omgang met historische interieurs, Doopsgezinde kerk, Haarlem, 12 september

Terry van Druten

Bestuurslid Vereniging van Nederlandse Kunsthistorici
 Juryvoorzitter Jan van Gelderprijs
 Redactielid tijdschrift *De Negentiende Eeuw*
 Gastcollege 'de verbeelding van het nationale landschap in Nederland en Rusland in de 19de eeuw', Radboud Universiteit Nijmegen, 20 maart
 Referent bij symposium 'The Artwork Exposed. Politics and the Arts (1850-1914)', Rijksmuseum Amsterdam, 17-18 april
 Organisatie en slotwoord VNK en NMV discussiemiddag 'De conservator in de 21ste eeuw', Van Gogh Museum, Amsterdam, 12 juni

Robien van Gulik

Bestuurslid Sectie Veiligheidszorg en Facilitymanagement van de Nederlandse Museumvereniging
 Stuurgroep lid Nationale Projectgroep Collectiehulpverlening
 Organisatie en workshopleiding IADA conference 'Looking Back – Moving Forward', KNAW, Amsterdam, 14-16 mei

Ewout Koek

Redactielid verenigingsblad Restauratoren Nederland *Au Courant*

Marijke Naber

Lid Bestuur Stichting Muzenforum Bloemendaal
 Lid Bestuur Luperpedia Foundation
 'Leren van crowdfunding: Mont Blanc en Rembrandt', lezing op het symposium Financiering en crowdfunding voor musea, Cultuurcompagnie Noord-Holland, Amsterdam, 18 september

Jan Pelsdonk

Secretaris sectie Historische Musea van de Nederlandse Museumvereniging
 Redacteur van numismatisch tijdschrift *De Beeldenaar*
 Lid Adviescommissie Museum Meermann Westreenianum
 Interim-gedelegeerde bij de Fédération Internationale de la Médaille d'Art
 'Quo Vadis, NUMIS?', XIIIde Van Gelderlezing, Haarlem 22 november
 'Development of Design. Revitalisation of the medal press', XXXIIIste FIDEM congres, Sofia, Bulgarije, 2 september

Michiel Plomp

Lid Editorial Advisory Board *Master Drawings*
 Bestuurslid (Excursies) Nederlandse Tuinen Stichting
 Adviseur voor het Mondriaan Fonds ten bate van de aankoop van *De Kruisiging van Christus*, door een leerling of navolger van Jan van Eyck, voor Museum Boijmans Van Beuningen, Rotterdam, 5 februari

'Teylers Museum, the Oldest Museum in the Netherlands', lezing op de Ambassade Jakarta, 14 mei
 Royal Collection Studies, georganiseerd namens de Royal Collection Trust door The Attingham Trust, 30 augustus tot en met 8 september
 'Het aankoopbeleid Kunstverzamelingen van Teylers Museum in de 19de eeuw en het huidige aankoopbeleid', lezing op de Vrije Universiteit Amsterdam, 13 november

Marjan Scharloo

Bestuurslid Museumvereniging
 Bestuurslid Stichting Museumkaart
 Lid Raad van Toezicht V-Fonds
 Lid Raad van Toezicht Haarlem Marketing (tot 1 juni)
 Lid Curatorium Teylers Leerstoelen Universiteit Leiden
 Lid Editorial Board *The Medal*
 Opening tentoonstelling *Kijken met pen en penseel. Botanische tekeningen Anita Walsmit Sachs*, Slot Zeist, 13 april
 In memoriam Gay van der Meer, Ockenburgh, Den Haag, 14 augustus

Trienke van der Spek en Fieke Kroon

'Van Volta tot Faraday: experimenten met werkende replica's. Moderne natuurkunde in een historisch jasje', Presentatie op de WND conferentie voor natuurkundedocenten in Noordwijkerhout, 12 en 13 december

Herman Voogd

Lid Raad van Toezicht Patronaat,
Haarlem

Wieske Wijngaards

Adviseur New Dutch Connections
Bestuurslid Beheersstichting
Automatisering Cultureel Haarlem

PUBLICATIES

Terry van Druten

'Waarheid om bij weg te dromen.

De Nederlandse romantiek in Teylers Museum en de Rademakers Collectie', in: Terry van Druten e.a., *De romantische ziel. Schilderkunst uit de Nederlandse en Russische romantiek*, Haarlem 2014, pp. 64-75

'Vereniging van Nederlandse Kunsthistorici anno 2014. Eenheid & verscheidenheid: de VNK-secties', in: Renske Cohen Tervaert e.a., *Onder Kunsthistorici. De Vereniging van Nederlandse Kunsthistorici 1939-2014*, Zwolle 2014, pp. 57-62

'The Alchemy of David Haines', in: *David Haines. Selected works 2008-2014*, Amsterdam 2014, pp. 2-3

Jan Pelsdonk

'Penningen als Passie. De Collectie De Koning', Haarlem 2014 (met Hans de Koning)

'Netherlands' Inleiding bij de Nederlandse inzending bij het 33ste FIDEM-congres te Sofia (Engels en Bulgaars), in: *N.N., Catalogue International exhibition of contemporary medals*, Sofia 2014, pp. 152-154, samen met Linda Verkaaik en Marjan Scharloo.

'Penningen als passie. Teylers Museum verwerft Collectie De Koning', in: *De Beeldenaar* (38), 2014, pp. 219-221

'Op jacht naar het naadje van de kous. Het allerlaatste museumbezoek van een numismatische omnivoor', in: *De Beeldenaar* (38), 2014, pp. 103-105

Michiel Plomp

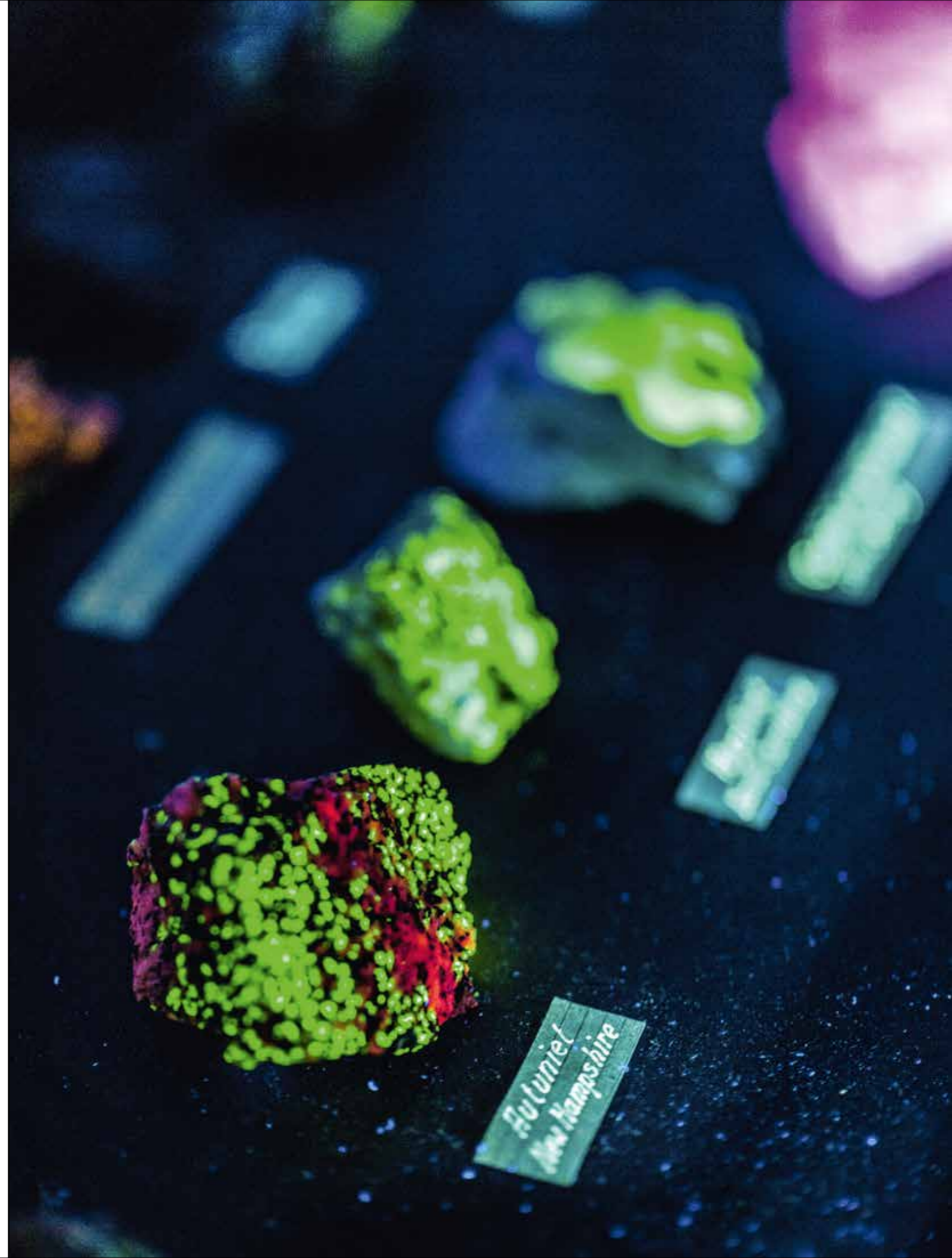
'Het album amicorum van Willem Philip Kops', in: *Kunst op papier in de achttiende eeuw. Liber Amicorum aangeboden aan Charles Dumas ter gelegenheid van zijn 65ste verjaardag*, Zoetermeer 2014, pp. 154-167

Bert Sliggers

'De vooroordelen van een tatoeage. Van atavisme tot art brut', in: Bert Sliggers e.a., *Op het eerste gezicht. Het veronderstelde verband tussen uiterlijk en innerlijk*, Tiel, 2014, pp. 137-149

Warm welcome and breathtaking collections. Thank you!

M&E, Paris, France, 26 januari 2014

Colofon

Samenstelling en redactie

Froukje Budding & Michel Hommel,
Teylers Museum

Ontwerp

Studio Berry Slok, Amsterdam

Fotografie

Steven Snoep (omslag en pagina 2, 5, 6, 8, 13, 20-21, 22, 28-29, 31, 36-37, 44-45, 46, 48-49, 50, 52-53, 67, 70, 80, 87), Roy Beusker, Vivan, Bongers (Teylers Museum), Froukje Budding (Teylers Museum), Anne Marie ten Cate, Fred Ernst, Anna Groentjes (Teylers Museum), Kees Hageman, Annemarie Nibbering, Michiel Pappot, Koert Salomons, Lucy Steen, Elinoor Veldman, Han Vogel, Herman Voogd, Hilde de Wolf Fotografie, Martijn Zegel (Teylers Museum).

Tekst

Miek Zwamborn, medewerkers
Teylers Museum

Vertaling

Beverley Jackson, Michele Hutchison
(A Stone Doesn't Know the Way)

Druk

StyleMathot

Deze publicatie kwam mede tot stand
dankzij drukkerij StyleMathot

© copyright 2015 Teylers Museum

Teylers Museum

Spaarne 16, 2011 CH Haarlem

T 023 5160960

E info@teylersmuseum.nl

www.teylersmuseum.nl

@Teylers

[Facebook.com/TeylersMuseum](https://www.facebook.com/TeylersMuseum)

Openingstijden museum

Dinsdag t/m zaterdag: 10 – 17 uur

Zon- en feestdagen: 12 – 17 uur

Eerste Kerstdag en Nieuwjaarsdag
gesloten.

De Natuurwetenschappelijke Biblio-
theek, de studiezaal van de Kunst-
verzamelingen en het Numismatisch
Kabinet zijn op afspraak te bezoeken.

*Het is steeds een andere man met
een andere steen, maar de hand
die de steen aanraakt is dezelfde
duizend jaar oude hand van een
man die een steen aanraakt.*

Miek Zwamborn